Uitgave Stichting Oald Hengel - Museum Hengelo

Hengelo toen & nu

DECEMBER 2015

6

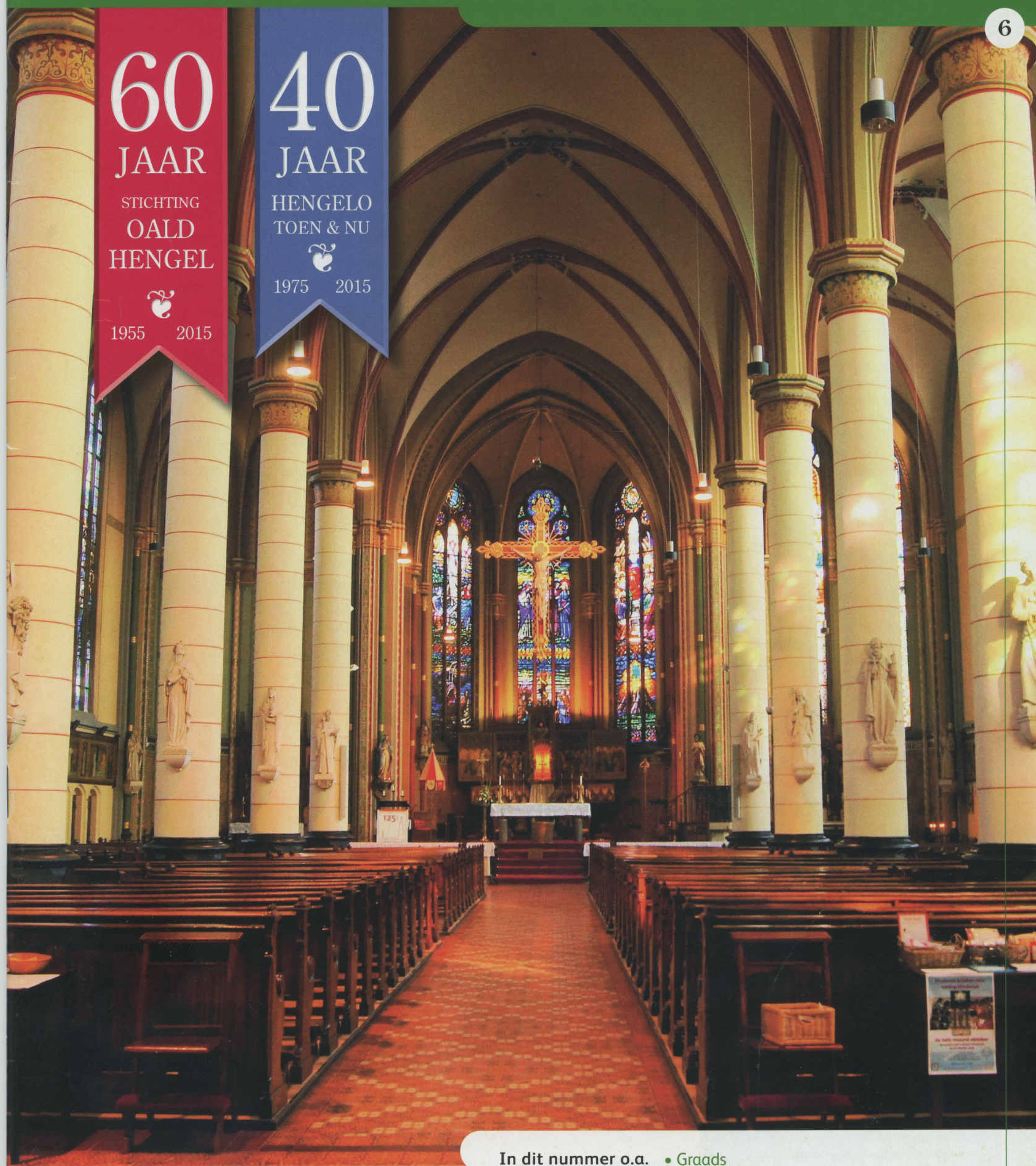

In dit nummer o.a.

- Graads
- De naoorlogse geschiedenis van Hengelo
- De Lambertus, kerk van fabrieksarbeiders

JAARGANG 40

Hengelo toen&nu

is een tweemaandelijkse uitgave van de
Stichting Oald Hengel en het
Museum Hengelo.
Beekstraat 51, 7551 DP Hengelo Ov.,
telefoon 074 - 259 42 16,
e-mail: info@museumhengelo.nl
www.museumhengelo.nl
www.twitter.com/museumhengelo
IBAN: NL30 RABO 0104 7906 52
BIC: RABONL2U

Openingstijden museum:
Maandags gesloten
Dinsdag t/m vrijdag van 13.00-17.00 uur
Zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur

Bestuur:
Voorzitter: Gerard van Houweninge
Secretaris: Gerard Jilleba
Penningmeester: Gerard van Houweninge
Leden: Jan van Alsté en
Gerrit ter Welle (PR en communicatie)
email: pr@museumhengelo.nl

Redactie:
e-mail: redactie@museumhengelo.nl
Gerard Jilleba, tel. 06 - 57590058.
Laura Leusink
Elske Harmsen
Wil Zwienenberg
Sjoerd van der Meulen
Foto-redactie:
email: bschuite@museumhengelo.nl
B. Schuite, tel. 074 - 242 95 74

Donatie:
Minimum donatie: € 25,00 per jaar
Buiten Hengelo (in Nederland)
€ 29,00 per jaar
Buitenland op aanvraag.
Donatie inclusief periodiek 'Hengelo toen&nu', exclusief deelname aan excursies, bijeenkomsten werkgroepen.

Opzegging donateurschap dient schriftelijk of per email te geschieden uiterlijk in de maand november, email:administratie@museumhengelo.nl

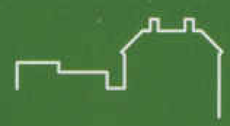

MUSEUM HENGELO

ISSN-nummer 1876-4606
© Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Het volgende nummer van 'Hengelo toen&nu' zal verschijnen omstreeks 11 februari 2016. De kopij voor dit nummer moet, bij voorkeur via e-mail, uiterlijk 4 januari 2016 bij de redactie binnen zijn.

Oplage: 2000 exemplaren
Opmaak: Twentie design en dtp, Hengelo
Druk: Drukkerij Roelofs, Enschede

Van de redactie

60 jaar Stichting Oald Hengel, 40 jaar magazine

De stichting Oald Hengel is statutair opgericht op 21 januari 1955. Aanleiding was een succesvolle expositie over de wederopbouw van Hengelo. Een aantal Hengeloërs maakte zich – in de euforie van het 'nieuwe Hengelo' – zorgen over het historische bewustzijn van de inwoners. Sindsdien ijvert de stichting voor het behoud en de conservering van markante zaken uit de vaak miskende geschiedenis van de stad. "Zonder kennis van het verleden is het moeilijk om in het heden betekenisvolle keuzes voor de toekomst te maken," zo omschrijft het museum dat in zijn Beleidsplan. Twintig jaar na de oprichting, in 1975, verscheen voor het eerst het periodiek van het museum. In den beginne in de vorm van een veredeld stenciltje, gaandeweg steeds professioneler, zowel qua inhoud als qua uitstraling. In de hartpagina's van deze decembereditie hebben we een collage opgenomen van voorbladen van ons magazine door de jaren heen. Eigenlijk is het verwonderlijk, dat we niet eerder dan zo aan het eind van een jubileumjaar aandacht besteden aan beide heuglijke feiten. Met ingang van dit nummer willen we dat inhalen. In 2016 grijpen we terug op 40 jaar artikelen. We kijken terug, herplaatsen opmerkelijke bijdragen en houden die tegen het licht van onze kennis van nu.

De moderne geschiedenis

Ook onze naoorlogse geschiedenis komt nadrukkelijker aan bod. We hebben de opmerkelijke popgeschiedenis van Hengelo al enkele keren belicht. En ook in dit nummer kunt u herinneringen daaraan ophalen. Popmuziek vormt een exponent van de sociaal-maatschappelijke omwentelingen sinds de jaren '60 van de vorige eeuw. Autoriteit was niet langer vanzelfsprekend, de stad veranderde in rap tempo van aanzien en omvang. Wat deed dat met onze inwoners? Een eerste inventariserend artikel beoogt een aanzet te geven tot een serie over die ontwikkelingen.

Nieuwe gezichten

Het museum verheugt zich in de komst van een nieuwe conservator, als opvolger van Jos Schwertasek. Op 1 oktober is Valentijn Smit met zijn werkzaamheden begonnen. In dit blad een eerste kennismaking met de nieuwe conservator. Ook de redactie verwelkomt enkele nieuwe gezichten. Sjoerd van der Meulen is ons komen versterken. En ook verwachten we veel van de gast-auteur Hans Morssinkhof, die zijn visitekaartje afgeeft met een bijdrage over de 'arbeiderskerk', de Lambertusbasiliek. Terug van weggeweest is Graads. In de jaren '50 en '60 verluchtigde hij ons blad met humoristische, maar ook zinrijke gedichten in het Twents.

We wensen u opnieuw veel leesplezier in deze feestmaand december!

In dit nummer

Graads 163
De naoorlogse geschiedenis van Hengelo 164
Kerk van fabrieksarbeiders 167
Ondernemerschap begint al vroeg 171
Wie, wat, waar, wanneer 176
Paul Krugerstraat (2) 180
Drie generaties Kuipers bij G. Dikkers & Co. 183
Lezers reageren 187
Markegrenzen in Hengelo (V) 189
De Erven van Klein Driene (66) 190
Valentijn Smit, de nieuwe conservator 193
Een origineel cadeau in deze feestmaand? 194
Berichten uit het museum 195

Foto omslag: Het interieur van de Lambertus Basiliek, na restauratie in 2015

Graads

De Twentse sproak ma'j wi'j nich verleur'n loat'n goan. Den mu'w in ere hoald'n en bewaar'n en doar mu'w trot op wean.

Graads, alias voor Lex Meuris (1904 – 1992), heeft meer dan 45 jaar bij Dikkers gewerkt, waar hij ook nog in de OR zat. Het was een veelzijdig man. Hij leidde naast zijn werk als hoofd technische inkoop cabaretgroepen en folkloristische dansgroepen, trad op als conferencier, was een niet onverdienstelijk voetballer, hield van schaatsen en kon intens genieten van het vissen. Ook is hij actief geweest voor onze Stichting Oald Hengel, nadat die in 1955 was opgericht.

Graads

Naast al deze bezigheden schreef hij Twentse gedichten, die wekelijks in het *Dikkers-nieuws* werden gepubliceerd. Voordat hij erin schreef, werd dit blaadje nauwelijks gelezen. Nadien ontstond er elke vrijdagmiddag een *run* op het blad; iedereen wilde Graads lezen!

Graads begon met schrijven in de bevrijdingsdagen van 1945. Hij bleef schrijven tot zijn 75e (1979). "Hij schreef van uit een innerlijk gevoel over ernstige, ontroerende, actuele en humoristische dingen en gebeurtenissen die om hem heen en in de wereld plaatsvonden en die hij dan in dichtvorm verwoordde in de taal die hij het liefste sprak." Zo memoreerde dochter Elly, mevrouw Romanyk-Meuris (inmiddels zelf 76) hem in het voorwoord van *Pottuffeln van Graads*, dat in 1953 voor het eerst werd uitgegeven. Zij is enkele jaren geleden in het voetspoor van haar vader getreden en schrijft zelf ook gedichten en anekdotes in het Twents.

Alle reden om het Twents van Graads in het 60e jaar van het bestaan van ons museum in de herinnering terug te roepen en ook dochter Elly een platform te bieden. In de hoop en verwachting, dat er elke keer bij het verschijnen van ons blad een run ontstaat: iedereen wil Graads lezen…!

Kersmis

Kersbeum, keerskes, lichtgefloonker;
Roondum is de weald zoo doonker.
Meer toch hoole wi' j 't vetrouw'n,
En wi'j bliewt ook staöreg bouw'n
An de vrèède.

Ook al zal 't nich heel gauw lukk'n;
Laot ow nich naor daalt'n drukk'n.
Wèèrkt vedan met alle kracht'n;
Want nao lange duustre nacht'n
Komp de vrèède.

Laot het Kersfeest ow iets zegg'n,
En ow dit in 't herte legg'n.
D'r komp 'n èèn an alle ding'n;
Eénmaol zöw met Kersmis zing'n:
Now is 't vrèède.

Sunterklaos op pad

Bi'j de Potse in de maote
Hebt z'ook Sunterklaos e'vierd
Jao, hee was der zölm e'kömmen.
Ze hebt het soams oet e'gierd.
Eerst hebt Sunterklaos en Piet
Beide vast an 't schrikdraod zötten
'n Eènke wieder bint z'in 't duuster
Beide in nen sloot e'schötten.
Piet den zat töt hoog in 'n nekken
Vol met vette zwarte modder.
En Sunterklaos har in 'n baord
Ook nog hier en daor nen klodder.
En dee lange kleer dee plakten
Hem toch oonder um de beene
Asse leup dan heurd'n ie 't water
Siepke tuske ziene teene.
'n Staf den was d'r hem bi'j brökken
Meer hee har zich wal e'red.
Hee har op de del roondkekken.
En brach 'n haarkenstellen met.
De Vaar den kreeg ne nieje piepe
Met 'n paar dikke wollen sökken.
En ook nog ne speculaaspop.
Meer daor was 'n kop ofbrökken.
De moor den kreeg luk nie'je zakdeuk.
En wat klonnie in 'n fleske.
Graats 'n aol'n knech vreug daolek
Doot mi'j 'n betjen hier op 't veske.
Dientje kreeg 'n mooi nie'j sjaaltje
Met 'n heel groot suukerhart.
Piet har der 'n breefke bi'j daon
De groeten van 'n roo'jen Bart.
Diekske har nen blikken auto
Met nen nie'jn borstrok kregen.
Now den auto wasse blie'j met
Meer den borstrok veul hem tegen.
Graats den kreeg 'n paar nie'je haanske
Daor wasse best met in zien sas.
Dee komt mi'j smoorns met 't melkveur'n
Zegge, net precies van pas.
En toen Sunterklaos weer vot gung
Zeer de vrouw, doot hèèneg an
En toene haost de duure oet was
Reup oons Dieks, dag Oome Jan.

Sunterklaos 1956 Graads

De naoorlogse geschiedenis van Hengelo

60 jaar Stichting Oald Hengel, 40 jaar Hengelo Toen & Nu 1955 – 2015, 1975 - 2015

Gerard Jilleba en Sjoerd van der Meulen

"Tussen die twee jaartallen (1891 en 1981, red.) lagen twee oorlogen, rampzalige massaslachtingen, de meest hardvochtige eeuw uit de hele mensengeschiedenis, het ontstaan en de neergang van de moderne kunst, de wereldwijde expansie van de motorenindustrie, de Koude Oorlog, de opkomst en de neergang van de grote ideologieën, de uitvinding van bakeliet, de popularisering van telefoon en saxofoon, de industrialisering, de filmindustrie, het plastic, de jazz, de vliegtuigindustrie, de landing op de maan, het uitsterven van talloze diersoorten, de eerste grote ecologische rampen, de ontwikkeling van penicilline en antibiotica, mei '68, het eerste Rapport van de Club van Rome, de popmuziek, de uitvinding van de pil, de vrouwenemancipatie, de opkomst van de televisie, van de eerste computer..."

Uit: *Oorlog en terpentijn*, p.19 [1]

Hengelo na de Tweede Wereldoorlog

Het citaat geeft in een notendop weer, welke ontwikkeling de westerse wereld in een eeuw heeft doorgemaakt. Een ontwikkeling, die bijna één-op-één te bespeuren is in ons eigen Hengelo. De industrialisatie, de oorlog en de wederopbouw hebben in hoge mate het aanzicht van onze stad bepaald. En ook in sociaal opzicht is de invloed van deze ontwikkelingen groot geweest.

De Stichting Oald Hengel is aan het eind van de wederopbouwperiode opgericht, in januari 1955. Een aantal enthousiaste Hengeloërs was van mening, dat de wederopbouw het zicht op de geschiedenis van de stad deed vervagen. Zij wilden de historie in ere houden. Twintig jaar later, in 1975, leidde het initiatief tot de eerste uitgave van ons magazine. Een 60-jarig en een 40-jarig jubileum, waaraan we in de komende uitgaven van *Hengelo Toen & Nu* extra aandacht besteden. We doen dat vanuit verschillende invalshoeken. Zo groeide de stad van 10.000 inwoners in 1910 naar 80.000 in 1980, met nieuwe wijken en bedrijventerreinen als gevolg. Welke invloed heeft de snelle groei gehad op de sociale samenhang en hoe is de 'tijdgeest' neergedaald in dit florerende Hengelo? Wat is er overgebleven van het gezapige dorpje van weleer, dat bijkans uit zijn voegen barstte door die snelle groei? Hoe zijn de inwoners ermee omgesprongen, hoe heeft het – altijd ambitieuze – gemeentebestuur een al dan niet leidende rol vervuld?

OPROEP

De naoorlogse geschiedenis van Hengelo is veelzijdig. Veel is beschreven in allerlei gedenkboeken, jaaroverzichten en in ons eigen blad. De verhalen blijven vaak aan de buitenkant. Wij zijn op zoek naar de persoonlijke belevenissen, de individuele waarnemingen en opvattingen van degenen die het allemaal hebben meegemaakt.

Wilt u uw persoonlijke verhaal met ons delen? Meld u dan bij ons museum. We komen graag langs om uw verhaal op te tekenen. En kent u 'schrijvers' die deskundig zijn op een van bovenstaande aspecten, laat ons ook dat weten. We nemen dan contact met hen op om als gastschrijver een bijdrage aan ons blad te leveren.

redactie@museumhengelo.nl

Jongerencultuur

De popmuziek uit de jaren '60-'80 lijkt een revival door te maken. De belangstelling voor dans- en discoavonden en de 'oldies' is groot. Dat komt onder andere tot uiting in de jazz- en popartikelen in ons eigen blad. En zelfs in het voornemen om in ons museum een 'popkamer' in te richten.

De popmuziek is een exponent van de veranderingen sinds de jaren '50. De autoriteit van de gevestigde machten brokkelde snel af. *The Times, They Are A Changin'* zong Bob Dylan in 1964. Nozems werden provo's, arbeiders kwamen in verzet, studenten in opstand, met de *Telegraaf-rellen*, de *Maagdenhuis-bezetting* en een golf van soortgelijke bezettingen in alle universiteitssteden tot gevolg. Maar zo gewelddadig als het in andere Europese landen toeging, is het in Nederland nooit geweest. Volgens historicus James Kennedy [2] is dat grotendeels te danken aan de pacifistische inslag van de Nederlandse autoriteiten en hun zuilen. Zij bogen eenvoudig mee met de veranderende omstandigheden.

Ook Hengelo kreeg zijn portie mee, zij het op de gematigde 'Hengelose manier'. Hoewel, waren jongerenbolwerken als *Fashion* en *Babylon* roemrucht of berucht?

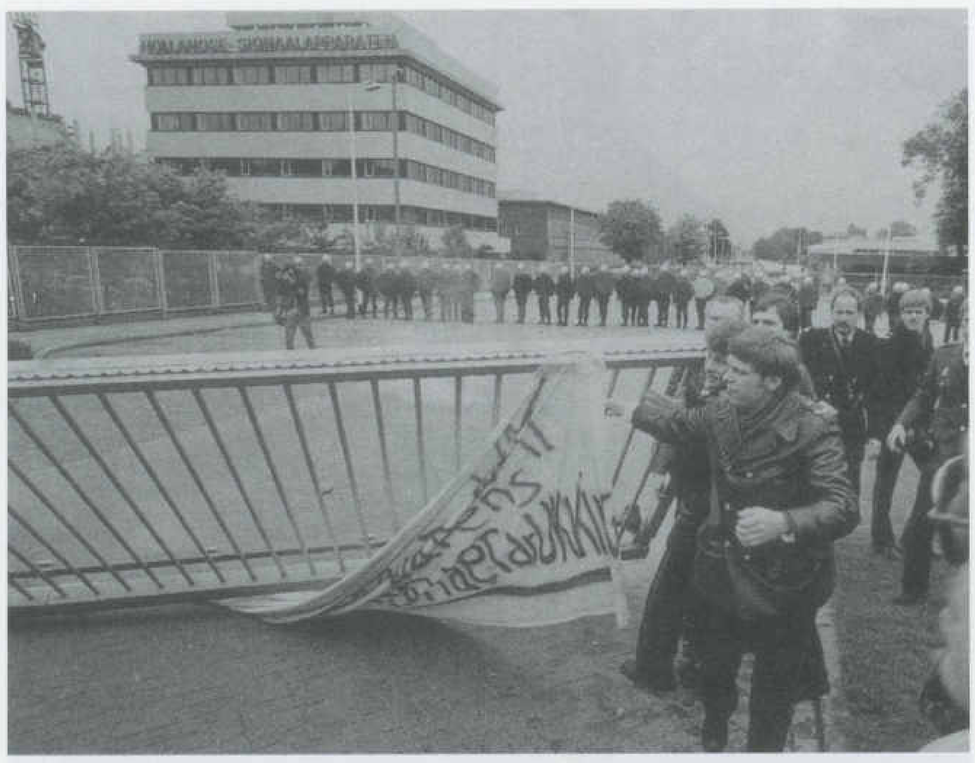

Doe wat '83

De Sociale Academie een 'rood bolwerk'? Zelfs de manifestatie *Doe wat '83* verliep op z'n Hengeloos. "Meer dan – volgens de organisatoren – 5000 actievoerders uit binnen- en buitenland zullen naar Hengelo komen om ervaringen en ideeën uit te wisselen. Onder hen diverse kraakgroepen uit o.a. Berlijn, Kopenhagen en Zürich. (..) Uiteindelijk telt Doe wat '83 slechts 2000 bezoekers (..). Enkele notoire raddraaiers raken oververhit, als ook de demonstratie voor de poorten van Signaal niet het spektakel brengt waarvoor ze blijkbaar zijn gekomen. (..) Op weg terug naar het centrum ontstaan alsnog enkele relletjes en wordt er op beperkte schaal geplunderd. In totaal worden 42 mensen aangehouden... De relletjes zijn voor de organisatie aanleiding om de laatste dag van de manifestatie af te gelasten."[3]

Werk en vakbonden

Stork en de zijnen hebben Hengelo groot gemaakt. Zonder hen zou er in Twente geen 'metaalstad' zijn geweest. De machinefabrieken en hun toeleveranciers vragen hooggekwalificeerd personeel. En uit welbegrepen eigenbelang zorgden de fabrikanten voor goede sociale voorzieningen, incl. schouwburg, bibliotheek en verenigingsgebouw (!). De actiebereidheid is dan ook altijd laag geweest, in tegenstelling tot de omliggende steden waar de omstandigheden in de textielfabrieken zwaar waren. Zelfs als er stakingen waren, dan werden die oogluikend toegestaan of zelfs ondersteund door de directies. De Eenheids Vakcentrale was actief in Twente en bij Stork. Deze vakbond heeft geprobeerd de band tussen werkgever en personeel te doorbreken via stakingen. Ze kreeg weinig poot aan de grond vanwege de communistische achtergrond.

Direct na de oorlog werd de wederopbouw van de fabrieken ter hand genomen. "Het ging niet alleen goed met Stork, het ging goed met de hele industrie in Hengelo. (..) In het eerste naoorlogse jaar verrezen al een nieuwe insteekhaven voor Stork; een magazijnhal voor Hazemeijer; een lab en een fabriekshal voor de NV Gietart; een montagehal voor G. Dikkers & Co; gistkelders voor de Hengelosche Bierbrouwerij en daarnaast waren er nog vele herstelwerkzaamheden aan bestaande fabrieken."[4] Herbouw van de KWF kwam wat later; de directie had een conflict met het gemeentebestuur, dat hen uit het centrum wilde hebben. Uiteindelijk ging het bedrijf akkoord met vestiging aan de rand van de Woolder Es.

Betogingen en stakingen

Het tij keerde in de jaren '80. De oliecrisis van 1973 had tot een wereldwijde economische neergang geleid, die ook metaalstad Hengelo niet bespaard bleef. Zij het later dan de textielindustrie in de aanpalende gemeenten, die al vanaf de jaren '60 in verval raakten. De wet van de remmende voorsprong had de industriëlen misschien in slaap gesust, in de hoop dat de recessie wel aan hen voorbij zou gaan. Zij hadden verzuimd tijdig de bakens te verzetten om de sterk groeiende concurrentie uit het oosten het hoofd te kunnen bieden. Bovendien had de oliecrisis het besef doen groeien, dat andere, energiebesparende technieken nodig waren. Iets waar men niet op voorbereid was.

Dat leidde tot grote sociale onrust. In amper een decennium verdwenen gerenommeerde industrieën als Stork Ketels, de KWF, de Trijpfabriek, KNKS, Dikkers en de Hengelosche Bierbrouwerij. Ook de vakbonden hadden deze neergang niet voorzien. Ze bleven vooraan gaan in betogingen en werkonderbrekingen, maar ook zij konden het tij niet keren. Voor een sociaal plan – als daar destijds al sprake van was – waren geen middelen aanwezig. Bovendien wreekte zich het feit, dat Hengelo wel heel sterk leunde op de metaalindustrie. Alternatieve werkgelegenheid was er nauwelijks. Het gevolg: een voor Hengelo ongekend hoge werkloosheid.

Bezorgde gezichten bij Stork

De rol van de vakbonden in de voorbije decennia wordt in een afzonderlijk artikel belicht in een van de volgende uitgaven van ons blad. We ontvangen graag tips en informatie!

Stadsuitbreiding

Omstreeks 1900 was Hengelo niet veel groter dan het huidige centrum. De nieuwe fabrieken hadden veel personeel nodig, niet alleen 'werkvolk', ook aan hogeropgeleiden en ingenieurs moest onderdak worden verleend. Dat leidde tot onder andere de bouw van Tuindorp 't Lansink, en ook verscheidene villa's aan o.a. de Grundellaan en in het buitengebied als Woolde, Driene en Oele. De vraag bleef onverminderd groot; er was sprake van een omvangrijke woningnood. 1910, 10.000 inwoners; 1920, 20.000; 1930, 30.000, daarna een dip wegens de recessie en de oorlog, maar daarna ging het inwonertal ras weer omhoog; 60.000 in 1960, 70.000 in 1970 tot het aantal van 80.000 dat zich vanaf 1980 stabiliseerde.

De wijken Hengelose es, Klein en Groot Driene, Hasseler Es, Roershoek, Slangenbeek, Vossenbelt en Dalmeden zijn na de oorlog ontstaan. Tot op de dag van vandaag wordt eraan gewerkt c.q. gerenoveerd of zelfs alweer gesloopt. Elke wijk heeft een eigen karakter, een architectuur uit zijn eigen tijd en daarmee ook een eigen sfeer en bevolkingssamenstelling. De architectuur is mooi beschreven en geïllustreerd in onder meer *Architectuur in Hengelo, thuis in de stad.*[5] De sociale geschiedenis van de wijken daarentegen verdient naar onze mening meer aandacht. Iets wat we in enkele afzonderlijke artikelen van plan zijn te doen.

Hoger onderwijs

Eens was Hengelo een belangrijke regionale speler, als het ging om hoger onderwijs. De hts (bouwkunde), de hogere laboratoriumschool, de sociale academie, de kweekschool/pabo (zelfs twee) waren allemaal gevestigd in Hengelo. Met de komst van de Technische Universiteit Twente in de jaren '60, die zich in het tussengebied Enschede-Hengelo vestigde, ontstond langzaamaan de behoefte om het hoger onderwijs samen te bundelen en te concentreren.

Twee aspecten houden ons bezig:

- Hoe beleefden staf en studenten de 'democratiseringsgolf' vanaf de jaren '60
- Welke overwegingen hebben geleid tot de successievelijke concentratie van het hoger onderwijs in Enschede. Wie waren daarin sturend en doorslaggevend.

Epiloog

In dit artikel hebben we een caleidoscoop aan elementen willen belichten die het Hengelo van nu (en de toekomst) bepalen. Zonder kennis van de eigen geschiedenis is het moeilijk gerichte, betekenisvolle keuzes voor de toekomst te maken. Dat uitgangspunt staat centraal in de serie over onze naoorlogse geschiedenis die we met de artikelen over de popmuziek zijn begonnen.

We weten, dat we daarmee geen compleet beeld geven. Over bij voorbeeld het – bloeiende - verenigingsleven valt nog veel te schrijven. En, waarom liggen onze bedrijventerreinen daar waar ze liggen. Waarom doorsnijdt de A1 onze stad.

U kunt zelf waarschijnlijk nog wel meer onderwerpen bedenken, die een artikel in ons magazine waard zijn. Meld ze ons! Immers het blad is er voor u en heeft niet voor niets de titel *Hengelo Toen & Nu.*

Verwijzingen

1 *Stefan Hermans, Oorlog en terpentijn. Roman. De Bezige Bij, Amsterdam 2014*
2 *James C. Kennedy, Nieuw Babylon in aanbouw. Nederland in de jaren zestig. Boom, Amsterdam / Meppel 1995*
3 *Gerard Jilleba, Ruud Klumpers, Hengelo 1973 – 1991. Mr. C.P.M. Bevers, burgemeester, p. 36. Gemeente Hengelo/Broekhuis, Hengelo 1991. Nog te koop in ons museum.*
4 *Wim Wennekes & Trix Broekmans, Het boek van Hengelo 1802-2002, p. 247. Gemeente Hengelo/Uitgeverij boekhandel Broekhuis, Hengelo 2002*
5 *René A.W.L.C. Ekelmans (hoofdredacteur), Architectuur in Hengelo, thuis in de stad. HBS Ons Belang, Hengelo 2006*

Kerk van fabrieksarbeiders

Alfons Ariëns en de nieuwe St. Lambertus (1890)

Hans Morssinhof

"Zij rust niet zoozeer op het bankpapier van den rijke, maar vooral op de dubbeltjes en kwartjes van den arbeider, op de spaarpenningen van de eenvoudige dienstbode, op den onbekrompen steun van jong en oud."
Citaat uit het landelijke katholieke dagblad De Tijd van maandag 28 juli 1890. Onderwerp: 'De nieuwe St. Lambertuskerk te Hengelo (O.)' – die in 2015 haar 125ste verjaardag vierde en een ingrijpende restauratie onderging.

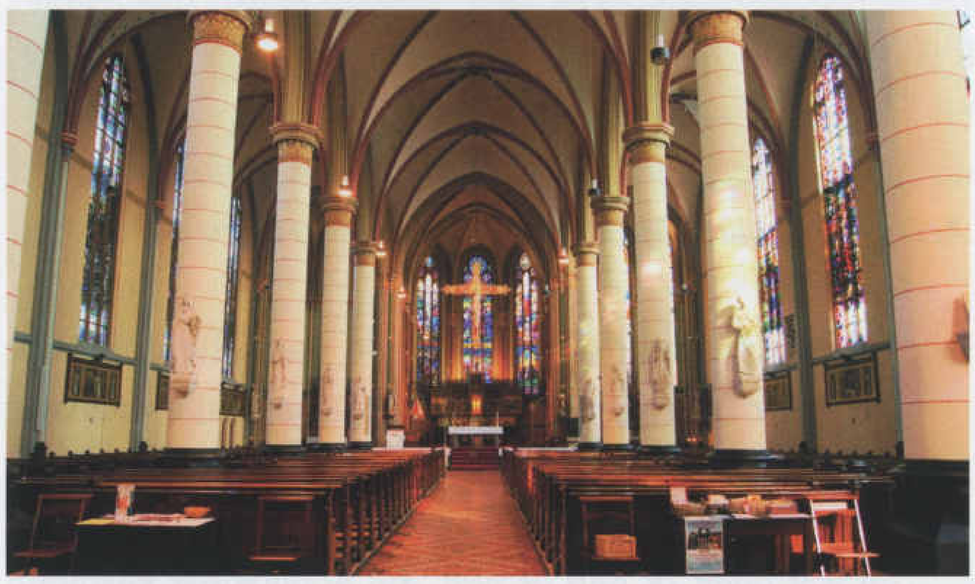

Er was volop aanleiding voor het stuk. Die nieuwe kerk, waarvan de bouw in 1888 was begonnen, zou immers de volgende dag worden ingezegend door P.M. Snickers, de aartsbisschop van Utrecht. Pas later werd de schrijver van het artikel bekend: Alfons Ariëns (1860-1928).[1] De katholieke geestelijke, op dat moment als kapelaan verbonden aan de St. Jacobusparochie in Enschede, had zich in zijn woonplaats al doen kennen als voorvechter van de rechten van de katholieke arbeiders. In 1889 had hij er de R.K. Arbeidersvereeniging opgericht en daarnaast bijgedragen aan de oplossing van een slepend arbeidsconflict in de textielindustrie.[2] Nu was hij naar Hengelo gekomen om er de nieuwe Lambertuskerk te bewonderen, die na een bouwtijd van twee jaar gereed was.

Hoewel... in zijn artikel liet de jonge priester duidelijk merken vooral in andere dingen geïnteresseerd te zijn. Geen wonder, want nieuwe neogotische kerken rezen vrijwel overal in Nederland uit de grond.[3] Hij had ze ook elders kunnen bekijken, bijvoorbeeld in Delden (St. Blasiuskerk, 1873) of in Borne (St. Stephanuskerk, 1888). Misschien speelde een rol, dat het kerkbestuur van de St. Jacobusparochie in Enschede in de lente had besloten om een tweede katholieke kerk in Enschede te realiseren, de latere St. Jozefkerk.[4] Uiteraard was hij vol lof over het nieuwe Hengelose godshuis, maar zijn ware belangstelling betrof de totstandkoming en de bekostiging ervan. Want het benodigde geld, volgens hem inclusief grondverwerving 170.000 gulden[5], was bijeengebracht door "een gemeente van nog geen 700 gezinnen, voor het meerendeel behoorende tot den fabrieksarbeidersstand".[6]

Klein wonder

Dat was wat Ariëns trof, misschien wel als een klein wonder. "De geloovigen waren voor 90 pCt fabriekarbeiders of kleine ambachtslieden en neringdoenden, en de overige 10 pCt mochten, op een enkele uitzondering na, niet bemiddeld heeten. In kas was zelfs geen dun laagje zilver, om den bodem te bedekken." Met andere woorden: een parochie zonder geld en een gemeenschap die in hoofdzaak uit arbeiders bestond – en dan toch zo'n enorme kerk. Die bovendien afstak tegen de omgeving, want het was het grootste niet-commerciële bouwproject van die tijd.

KERKNIEUWS.

De nieuwe St. Lambertuskerk te Hengelo (O.)

Binnen eenige dagen viert het katholieke Hengelo een schoon feest.

De nieuwe kerk is voltooid! De laatste steigers zijn weggebroken; de gewelven beschilderd; de hooge ramen in de zijbeuken prijken met veel kleurig grisaille. Niets ontbreekt meer aan de hooge hallenkerk dan dat de hand en het woord van Utrechts doorluchtigen kerkvoogd haar stempelen tot een Huis van God; en die wijding zal haar den 29e a. s. geschonken worden.

De grootsche bouw heeft een treffende geschiedenis achter zich.

Vóór 14 jaren stond op een gedeelte van de plek, die nu de nieuwe tempel beslaat, een armoedige waterstaatskerk, veel te klein voor het steeds toenemend getal der geloovigen, veel te nietig ook voor hun warm godsdienstig gemoed.

De geloovigen waren voor 90 pCt fabriekarbeiders of kleine ambachtslieden en neringdoenden, en de overige 10 pCt mochten, op een enkele uitzondering na, niet bemiddeld heeten. In kas was zelfs geen dun laagje zilver, om den bodem te bedekken.

Tot zijn verwondering werd het geld haast spelenderwijs bijeengebracht. Tijdens collectes in de kerk en tijdens inzamelronden:

> "Het was in die dagen geregeld avondzitting aan de pastorie. Een halfuur nadat de fabriek was stop gezet, kwamen ze aandragen, de een met een goud tientje, de ander met een bankje van f 25, een derde met een briefje van f 100, enz., - ieder gewoonlijk met vijf maal meer dan men berekend had."

Het kwam de priester zelf haast als ongeloofwaardig voor. Zó veel geld opgebracht door overwegend arbeidersgezinnen? In een voetnoot onder het artikel kwam hij erop terug:

> "Wat wij gezegd hebben over de aanzienlijke giften der hengeloosche arbeiders, mag bij menigeen wel groote bevreemding gewekt hebben. Waar vindt men fabrieksarbeiders, die f 600, f 1000 en meer nog opzij weten te leggen? Dat dit in Hengelo voorkomt, is, naar ik meen, hoofdzakelijk te danken aan de schrandere humaniteit van den heer Stork, die èn door zijn *participatie-systeem* èn door zijn *spaarbank* (5 pCt) van zijn beste arbeiders (als ik zoo zeggen mag) kleine kapitalisten weet te maken. Een zaak van buitengewoon sociale betekenis! *De fabriek, die den middelstand decimeert, brengt hem terug langs een anderen weg.*"

Hier bevond Ariëns zich in goed gezelschap. Ook Charles Theodorus Stork was hogelijk verbaasd over de spaarzin van zijn personeel:

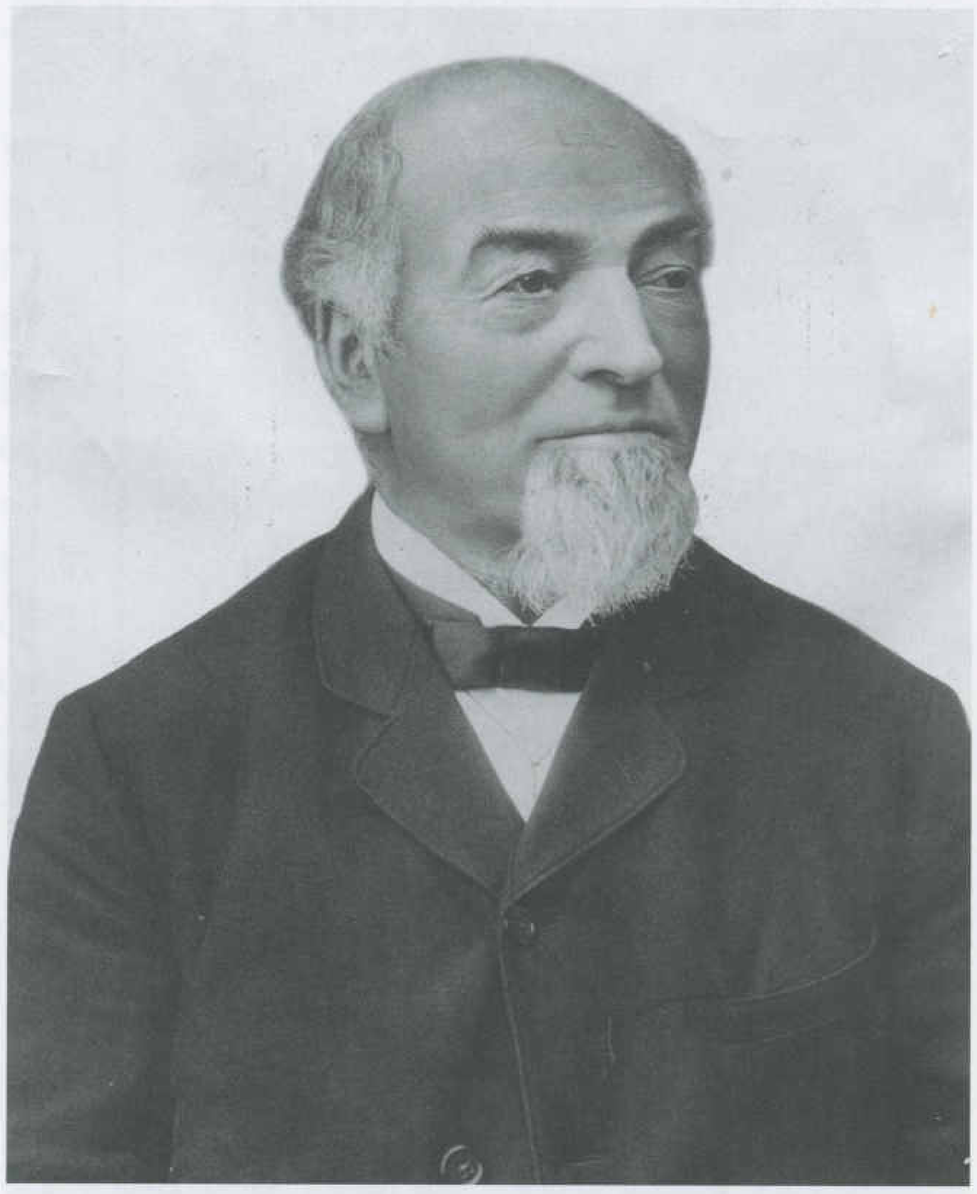

C.T. Stork

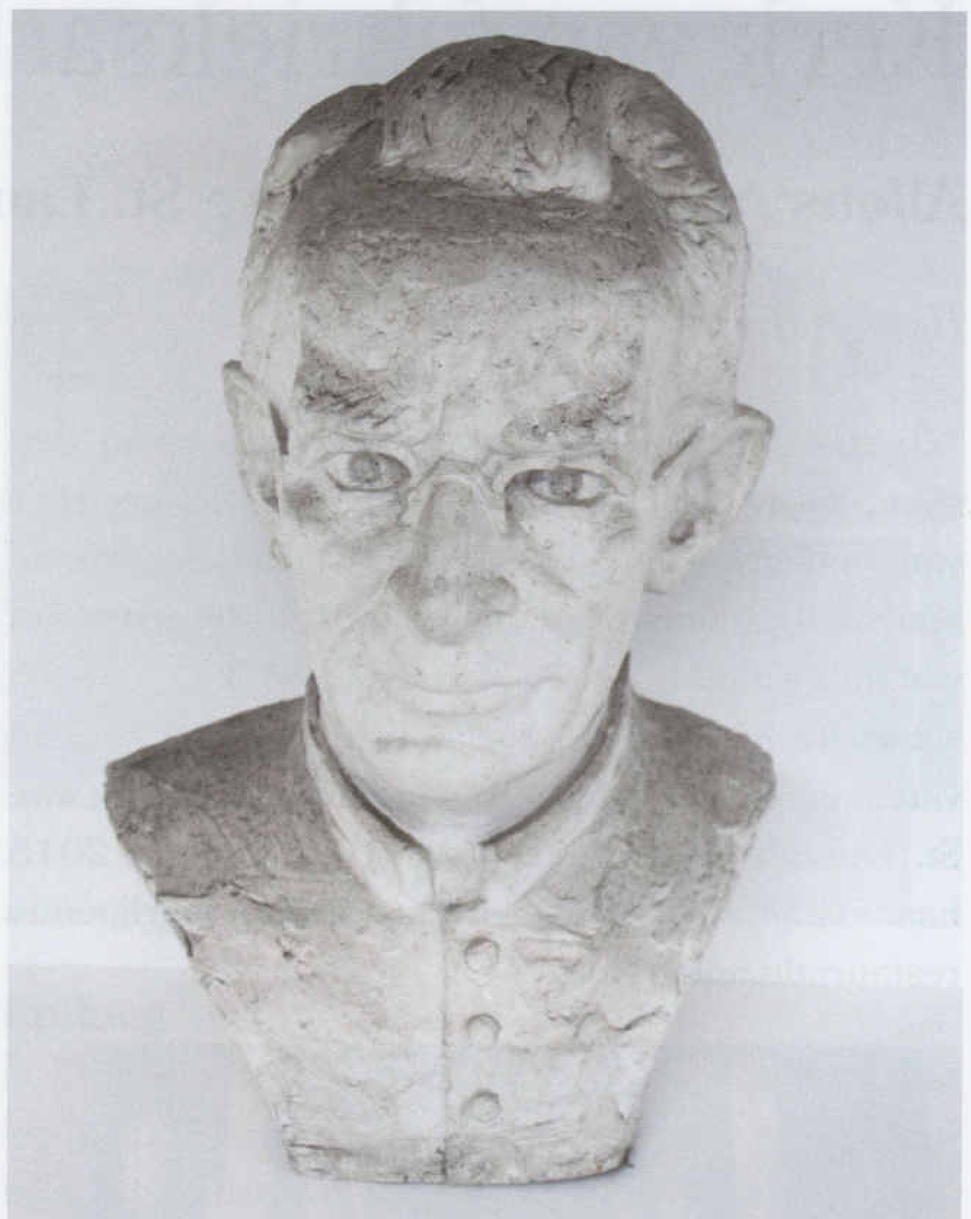

Ariënsbeeld, door Martin Stork

> "Ik begrijp somtijds niet hoe de menschen nog wat kunnen overleggen. Ik heb een paar arbeiders, aan wie ik wel eens vraag: geeft je vrouw je goed te eten? En het antwoord luidt altijd bevestigend, en toch houden zij wat over. Ik heb er een, die nooit meer verdiend heeft dan van f. 5 tot f. 10 en een huishouding heeft van 6 kinderen, en toch heeft die man bij de f. 4000 opgespaard. Hoe die menschen het doen, begrijp ik niet. Ik ken er ook genoeg, die f. 10 a f. 12 verdienen, en toch niet uitkomen; alles hangt van de vrouw af."[7]

Ter vergelijking: een weekloon van 10 gulden omstreeks 1890 zou in 2015 volgens de berekeningen van het CBS neerkomen op een weekloon van ruim € 125. En 4000 gulden omstreeks 1890 zou nu ruim € 50.000 zijn.[8]

Symbool

Voor Ariëns werd de gloednieuwe Lambertuskerk tot symbool. Allereerst van gemeenschapszin en betrokkenheid. Het sprak hem aan, want hij streefde er in Enschede naar om 'zijn' arbeiders zo veel mogelijk zelf verantwoordelijkheid te laten nemen voor hun eigen leven.[9] Hij was geestelijk adviseur, zij moesten het doen. Het was aan hen om zich te organiseren en betere arbeids- en leefomstandigheden te creëren. Om zich bewust te worden van de eigen mogelijkheden en bijvoorbeeld ook hun drankgebruik te beperken. Zo kon een 'afglijden' naar het door de katholieke kerk als goddeloos beschouwde socialisme worden voorkomen.

Onder de katholieken van Hengelo trof hij de door hem gewenste gemeenschapszin aan. Zijn bewondering voor die omstreeks 700 gezinnen kende haast geen grenzen. Want het was niet bij de kerk gebleven. Het eerste ontwerp dat architect Gerhard te Riele Wzn. uit Deventer voorlegde, liet een kerk zonder toren zien. Voor meer ontbrak het geld. Dat was tegen de zin van de gelovigen, die volgens Ariëns van bouwpastoor Beernink te horen kregen dat daarvoor 18.000 gulden extra nodig was.[10] In *De Tijd* beschreef hij hun reactie: "Is het anders niets?", luidde het antwoord. "Die zullen we wel bijpassen." De katholieken keerden hun beurzen nog eens om en brachten het benodigde geld bijeen.

"Een heerlijk bewijs voorwaar van hetgeen eendrachtige samenwerking vermag, waar edele geestdrift de harten ontvlamt! Want het is wel dááraan uitsluitend te danken, dat de toren van Sint-Lambertus zo fier het twentsche landschap overschouwt." Die toren was bovendien één van de eerste uitingen van de *Hengeler Weend,* die juist in deze jaren opstak[11]: ze was de hoogste van Twente. Even moet de Lambertus Ariëns een aardse afschaduwing van het hemelse Jeruzalem hebben geleken…

De Lambertuskerk in de jaren '50

Verwijzingen

1) *Brom, G., Alfons Ariëns (2 dln., Amsterdam 1941) I, 416; II 680.*
2) *Rogier, L.J. en N. de Rooy. In vrijheid herboren. Katholiek Nederland 1853-1953 ('s-Gravenhage 1953), 368.*
3) *Goedkoop, H., Zandvliet, K., De ijzeren eeuw (Zutphen 2015), 114-121,*
4) *Berns, W.J.E., Honderd jaar kerk en parochie St. Jozef te Enschede (Enschede 1996), 9.*
5) *Hinke, J.N., Mettinkhof, B.J. en H. Reijnders, Van schuurkerk tot basiliek. 200 jaar Sint Lambertusparochie (1803-2003) tegen de achtergrond van 650 jaar kerkelijk leven in Hengelo (Hengelo 2003), 124-125, noemt een bouwsom van omstreeks f. 130.000. De kosten voor de verwerving van de noodzakelijke bouwgrond is in dit bedrag niet meegeteld.*
6) *De Tijd, 28 juli 1890.*
7) *Fischer, E.J., Gerwen, J.L.J.M. van en H.J.M. Winkelman, Bestemming Semarang. Geschiedenis van de textielfabrikanten Gelderman in Oldenzaal 1817-1890 (Oldenzaal-Amsterdam 1991), 142. De vindplaats van het citaat ontbreekt.*
8) *http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/prijzen/cijfers/extra/prijzen-toen-nu.htm*
9) *Rogier, In vrijheid herboren, 346.*
10) *De werkelijke kosten bedroegen omstreeks f. 24.000.00. Hinke, Schuurkerk, 125.*
11) *Morssinkhof, H., De kracht van Hengelo (Hengelo 2014), 11.*

Bezorgers gevraagd

Wilt u ons helpen ons magazine tweemaandelijks te bezorgen bij onze donateurs en relaties? Meld u aan bij het museum: 074-2592416 of beheer@museumhengelo.nl

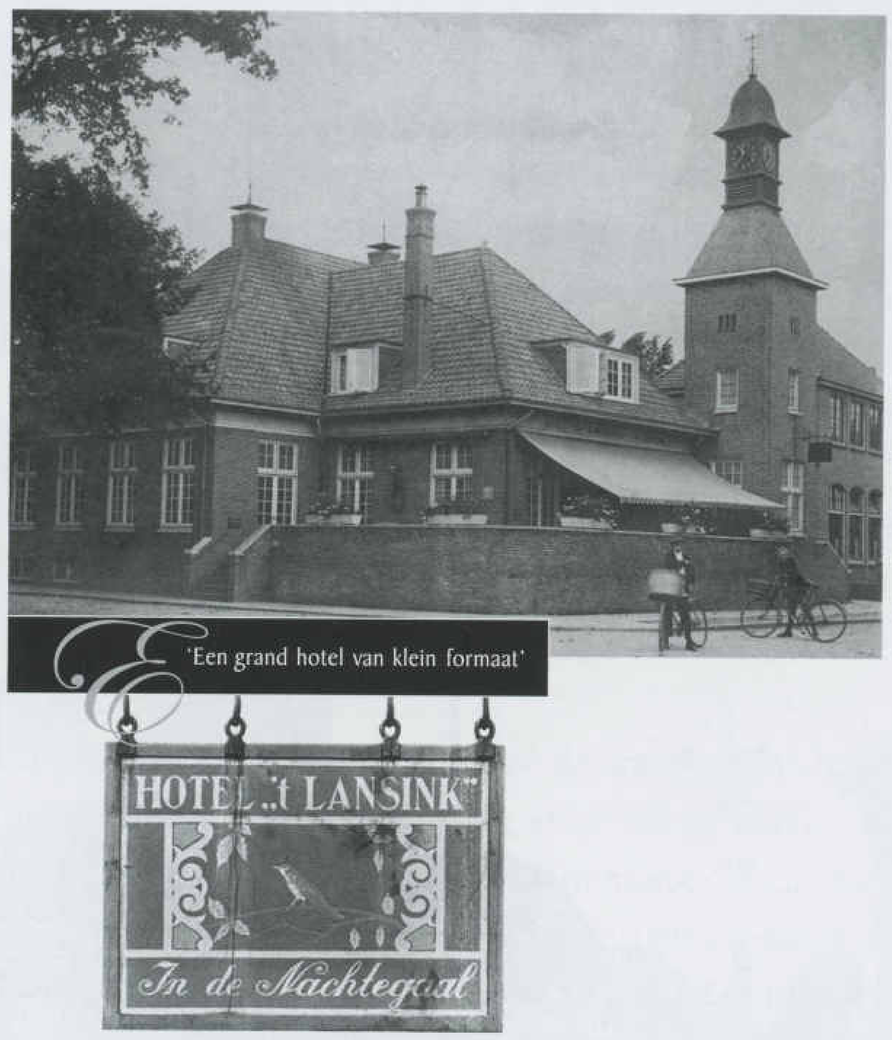

't Lansink

Tuindorphotel & Restaurant

CT Storkstraat 18 7553 AR Hengelo (Ov)
Tel: 074 - 2910066
info@hotellansink.com - www.hotellansink.com

een bril van ter braak
goed gezien!

INDUSTRIESTRAAT 52 HENGELO TEL. 291 46 87
WINKELCENTRUM HASSELO TEL. 277 19 99

De bouwmarkt met service
Bergweg 9-13 Hengelo o.
Telefoon: (074) 291 89 07

Ook voor al uw klussen telefoon 06 11 14 55 45
Fixet Hackfort Noord

De Rabobank biedt de kracht van de coöperatie.
Als coöperatieve bank geloven wij in de kracht van het collectief. Samen bereik je immers meer dan alleen. We delen kennis en stellen een deel van onze gelden beschikbaar via sponsoring en donaties.
rabobank.nl/centraaltwente

Een aandeel in elkaar

Rabobank

Ondernemerschap begint al vroeg

De Trio-Club met Paul Borghuis

Jan van Alsté en Pel Kotkamp

Inleiding

In de jaren zestig ontworstelt een aantal jongeren zich aan het heersende gezag. Ze nemen initiatief en ontwikkelen nieuwe normen. Sommigen van hen worden succesvolle ondernemers. Eén van hen is de Hengeloër Paul Borghuis. Over zijn bijdrage aan de ontwikkeling van de popcultuur in Hengelo in de jaren zestig gaat deze bijdrage.

Opleiding en gezag

Paul Borghuis groeit op in Hengelo aan de Hengelose Esstraat. Hij gaat naar de lagere school Aloysius op het Wilbert. Met enkele vrienden richt hij de club De Bende van de Zwarte Hand op. Ze hebben een eigen onderkomen in een lage kelder onder de synagoge bij het klooster in de stad. Via een gat in de deur aan de achterkant kunnen ze in het leegstaande gebouw komen. Na de lagere school gaat hij naar de Grundel voor de driejarige hbs. Dat is dan nog een conservatief bolwerk geleid door paters. Na de Grundel gaat hij naar de hts aan de Sloetsweg, waar hij Bouwkunde studeert. Zijn broer woont dan in San Francisco waar Paul zomers vaak bij hem logeert. Op advies van zijn broer bezoekt hij de Hippies-kolonie in Sausalito. Met blote voeten, in sandalen en aangepaste kleding hoort hij er helemaal bij. Uit die tijd stamt ook zijn levenshouding: bezig zijn met je passie, geld verdienen staat niet centraal. Hij maakt de hts-opleiding niet af, doet twee keer examen maar krijgt geen diploma. Dat komt door zijn te zelfstandige optreden en het uiten van zijn eigen mening. Zo blijft hij

Neutje Babylon

Lidmaatschapskaarten Trio-Club 1966

een baard dragen terwijl de directeur hem maant die af te scheren. Het zijn jaren waarin het gezag van ouders, leraren en kerk nog bepalend is. Dat botst bij Paul. Zijn moeder heeft grote moeite met zijn drang naar vrijheid. Als Paul later de Trio-Club heeft, vindt ze dat maar niks. Horeca heeft geen sociale status, het is Sodom en Gomorra. Begin jaren zestig is het generatieconflict nog volop aanwezig.

Militaire Dienst?

Na de hts komt de vraag, wat nu? Met Bouwkunde wordt je ambtenaar of ga je de commerciële richting in. Voor ambtenaar heb je een diploma nodig en daarvoor moet Paul nog een jaar naar Utrecht. Hij voelt zich echter aangetrokken tot de commerciële richting en daarvoor zijn persoonlijkheid en creativiteit belangrijker dan het bezit van diploma's. Zo koopt hij begin jaren tachtig met Frans Gigengack het restant van café het Neutje en samen knappen ze dat op, met inschakeling van architect Methorst.

In die tijd moeten jonge mannen nog verplicht in militaire dienst. Paul moet zich voor de officiersopleiding melden. Hij vraagt twee keer een herkeuring aan en wordt steeds goedgekeurd. Dan stelt hij Defensie schriftelijk aansprakelijk voor de eventuele gevolgen. Hij wijst in een brief op een operatie die hij als 15-jarige heeft ondergaan en laat die vergezeld gaan van een brief van de chirurg. Binnen veertien dagen krijgt hij bericht dat hij is afgekeurd voor militaire dienst. Zo ontkomt hij aan een ongewenste onderbreking van zijn ondernemerschap.

Ondernemerschap in zijn jonge jeugd

Al op de lagere school begint Paul met handeltjes. Zo zoekt hij als 10-jarige met vriendjes spoelen met koperdraad in de afvalputten van de HEEMAF om het koperdraad te verkopen aan Menthol in de Javastraat. Ook haalt hij konijnenvellen in de buurt op om te verkopen op hetzelfde adres. Menthol is echter gehaaid en keurt steeds ongeveer de helft van de vellen af. Die komen op een aparte afgekeurde stapel en worden niet betaald. Paul ziet op een keer dat beide stapels na zijn vertrek worden samengevoegd en doet zijn beklag.

Ook zijn hamster- en muizenfokkerij in zelfgebouwde hokken verdient goed. Hij levert deze aan een Hengelose dierenwinkel. In de tuin organiseert hij een circus, waar buurtkinderen optreden en andere kinderen tegen betaling mogen kijken. In de sinterklaastijd speelt hij voor Zwarte Piet en klopt tegen betaling bij gezinnen aan en strooit pepernoten. Goed loopt zijn handel van plaatjes van blote vrouwen. Die verkrijgt hij door foto's met een liniaal en scheermesje los te snijden uit blotevrouwen-blaadjes. Hij verkoopt die met winst aan zijn medeleerlingen op de lagere school.

Werkplaats Menthol

Rootie Tootie Club

In 1965 vraagt Arie Matse, die ook op de hts zit, aan Paul – vanwege zijn postuur – of hij deurwachter (uitsmijter) wil worden bij de Rootie Tootie Club. Ook moet hij soms kaartjes verkopen of helpen in de garderobe. In de garderobe staan stevige kerels die aan de deur kunnen helpen als dat nodig is. De beloning bedraagt in het begin 15 gulden per avond, wat later verhoogd wordt naar 20 tot 25 gulden. Het werk in de garderobe levert 8 tot 10 gulden per avond op. De entree bedraagt 1,50 en een pilsje kost 65 cent. Van de entree moet f 0,50 aan de gemeente worden afgedragen als vermakelijkheidsbelasting. De gemeente levert de entreekaartjes die gebruikt moeten

Citroën van Elschot met de band Les Relâques

worden. Om te zorgen dat die kaartjes gebruikt worden, houdt een controleur van de gemeente zeer regelmatig toezicht bij de deur. Die belasting wordt door de uitbater als onredelijk en te hoog ervaren, dus probeert hij die te omzeilen, via een 'lokklant'. Iemand die heel duidelijk betaalt, maar zonder kaartje naar binnen gaat. De controleur ziet dat en gaat er direct achteraan. Het vraagt veel tijd om de lokklant in de drukke zaal te volgen. Die verdwijnt na veel omzwervingen uiteindelijk door een nooddeur zonder te zijn gepakt. In de tijd dat de controleur weg is bij de ingang, worden in hoog tempo bezoekers tegen betaling, maar zonder kaartje binnengelaten.

Theo Elschot

Theo Elschot is dan de toonaangevende man in de Rootie Tootie Club. Met zijn auto, een Citroën DS, maakt hij indruk. Paul rijdt in die tijd op een rode brommer. Daarmee brengt hij, als Theo er niet is, midden in de nacht, met een geldkistje tussen de knieën, de gehele dagopbrengst naar de moeder van Theo. Soms gaan de organisatoren, na afloop van de drukke avond, met hun vriendinnen voor een after party naar The Building.

Beekstraat

Dat is het kantoorpand van Theo aan de Boekeloseweg. In feite een omkering van de huidige situatie, waar het publiek zich eerst thuis indrinkt en pas om middernacht uitgaat.
Theo heeft geprobeerd om een groot landelijk popblad in tabloidformaat Rootie Tootie Yes op te zetten in een oplage van 5.000 exemplaren. De redactie houdt kantoor in de Pastoriestraat, waar Theo's jongste broer de baas is. De krant wordt een mislukking en Theo verliest met de eenmalige oplage veel geld. Ook stopt hij veel tijd in zijn artiestenbureau Rootie Tootie Concertbureau. Daarnaast begint hij El Cisne, een chique restaurant met in de achterzaal discotheek de Preekstoel. Theo heeft ook een platenwinkel, de Rootie Tootie Discobar (later Black Magic) waar Elly Damveld in de zaak staat. In het begin is Gerard Punt bedrijfsleider van de Jonasbar in het VIOS voor eigenaar Aty Weyschede, die in Wierden woont. Theo krijgt in 1966 een conflict met Aty Weyschede over de exploitatie van het VIOS-gebouw en daarop zet Aty de Rootie Tootie Club er uit.

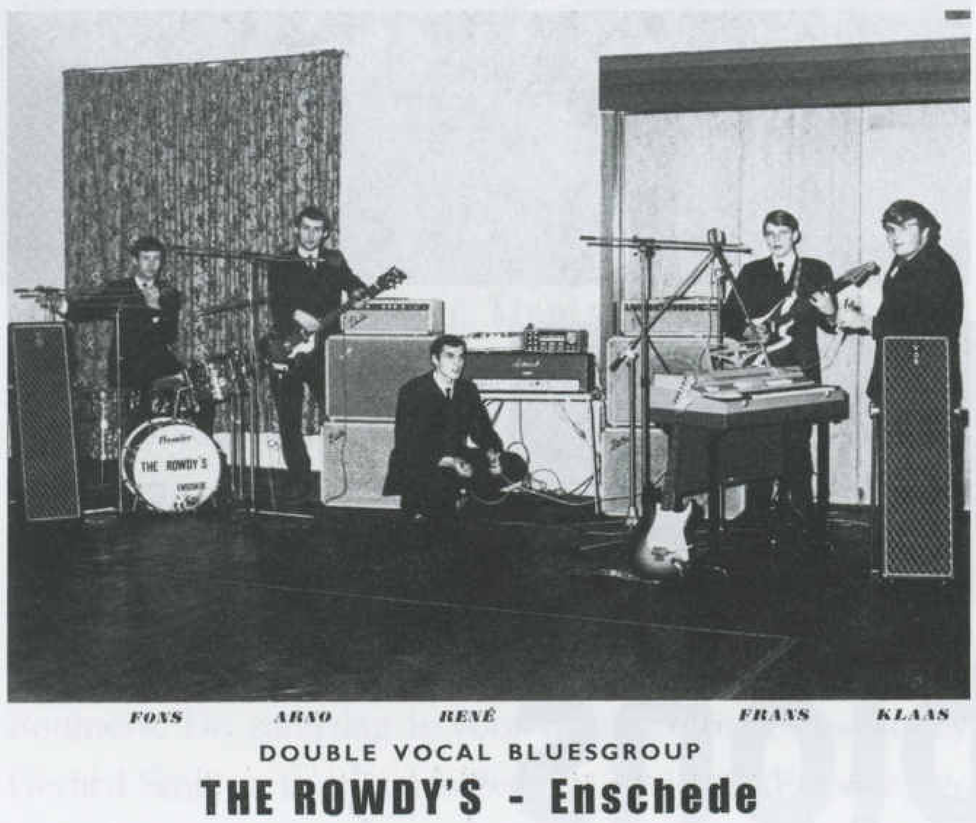

De Enschedese Rowdy's met 2 Hengeloërs. 3e van links; Renë Elschot (broer van Theo Elschot) en rechts daarnaast Frans Fonferek.

Theo is waarschijnlijk de ontdekker van het gebruik van een ultraviolette lamp. Tijdens de dansavond gaat op een bepaald moment het licht uit en alleen de UV-lamp aan. Met als gevolg intiem dansen, schuifelen genoemd, op langzame soulmuziek. Het duurt meestal zo'n vijf platen en het geringe licht en langzame dansen leidt tot veel lichamelijk contact. Door het UV-licht wordt witte kleding erg opvallend, wat bijzonder leuke effecten geeft, maar ook ongewenste. Valse tanden en roos zijn goed zichtbaar.
Op termijn gaat het mis met de zaken van Theo omdat de winstmarge te laag is. Die schat de fiscus 8% hoger

Trio-Club 6000ste lid mej. Ahne. V.l.n.r. Gerard Smit, Paul Borghuis, Tonny Snijders

in dan Theo. Dat leidt tot een belastingaanslag van enkele tonnen. Er wordt beslag gelegd op zijn huis in Groot Driene. Theo vertrekt naar het Oostenrijkse Kaprun en trouwt daar met zijn vriendin Maria. Maria werkte in een bar in Schüttorf.

Trio-Club

Nadat eigenaar Weyschede de Rootie Tootie uit het VIOS heeft gezet, benadert Theo Tonny Snijders om een nieuwe club op te zetten. Tonny vraagt Paul Borghuis en benadert ook Jan Versteegh, de PR-man van de Rootie. Als het driemanschap bij elkaar zit te puzzelen op een naam merkt iemand op dat het bijzonder is dat dit trio daar zo lang over doet. Daarmee is de naam geboren. Men richt een vennootschap onder firma op en laat zich inschrijven bij de Kamer van Koophandel. Wel stelt men onderling een concurrentiebeding op. Er wordt geen contract met Weyschede gesloten, alles wordt mondeling afgestemd. Dat is bijzonder gezien het conflict met de vorige clubexploitant. Versteegh vertrekt al na een half jaar en wordt uitgekocht.

Het succes komt

Om klanten te lokken zet men veel oude fietsen voor de deur. Daarmee wordt de indruk gewekt dat het al druk is. Iemand die dan een kaartje koopt, blijft wel binnen, want als je naar buiten gaat, kom je er niet meer in zonder nieuw kaartje. Een van de eerste succesvolle avonden is een optreden van Boudewijn de Groot. Die heeft dan veel succes met de protestsong *Meneer de president*. Boudewijn zal voor en na de pauze optreden. Echter, enkele etters in het publiek maken vervelende opmerkingen en gooien met bier naar Boudewijn. Die zegt in de pauze dat hij het wel gehad heeft met die Hengeloërs. Omdat hij zich niet aan de afspraak houdt om ook op te treden na de pauze, kan hij fluiten naar zijn gage. Daarmee heeft

studio beerens
de beeldmakers
Fotografie
Multimedia
Internetproducties
www.studiobeerens.nl

Sleutelspecialist F. Havekes
VOOR AL UW
SLEUTELS SLOTEN SLUITWERK
Deldenerstraat 37, Hengelo 074 - 242 04 95

KAPSALON BEERLAGE
Bel voor een afspraak. vlot vakMANschap.
Oldenzaalsestraat 235 - Hengelo (ov) - 074-291 46 21
info@kapsalonbeerlage.nl - www.kapsalonbeerlage.nl

dobey
dol op dieren
DOBEY HASSELO
Hans Vonkstraat 17
7558 BN Hengelo
Winkelcentrum Hasselo
Tel 074 2434789
DOBEY HENGELOSE ESCH
Uitslagsweg 95-15
7556 LN Hengelo
Winkelcentrum Hengelose Es
Tel 074 2566877

Uw advertentie hier?

THIJERT bloemsierkunst
Deurningerstraat 106 - Hengelo.
Telefoon: 074 - 291 65 31 Fax: 074 - 243 12 90
• Boeketten • Kado-artikelen
• Interieurbeplantingen • Hydrocultuur
info@thijert.nl www.thijert.nl

twentie [design en dtp]
Willemstraat 71a 074 - 29 10 244
7551 DL Hengelo info@twentie.nl [twentie.nl]

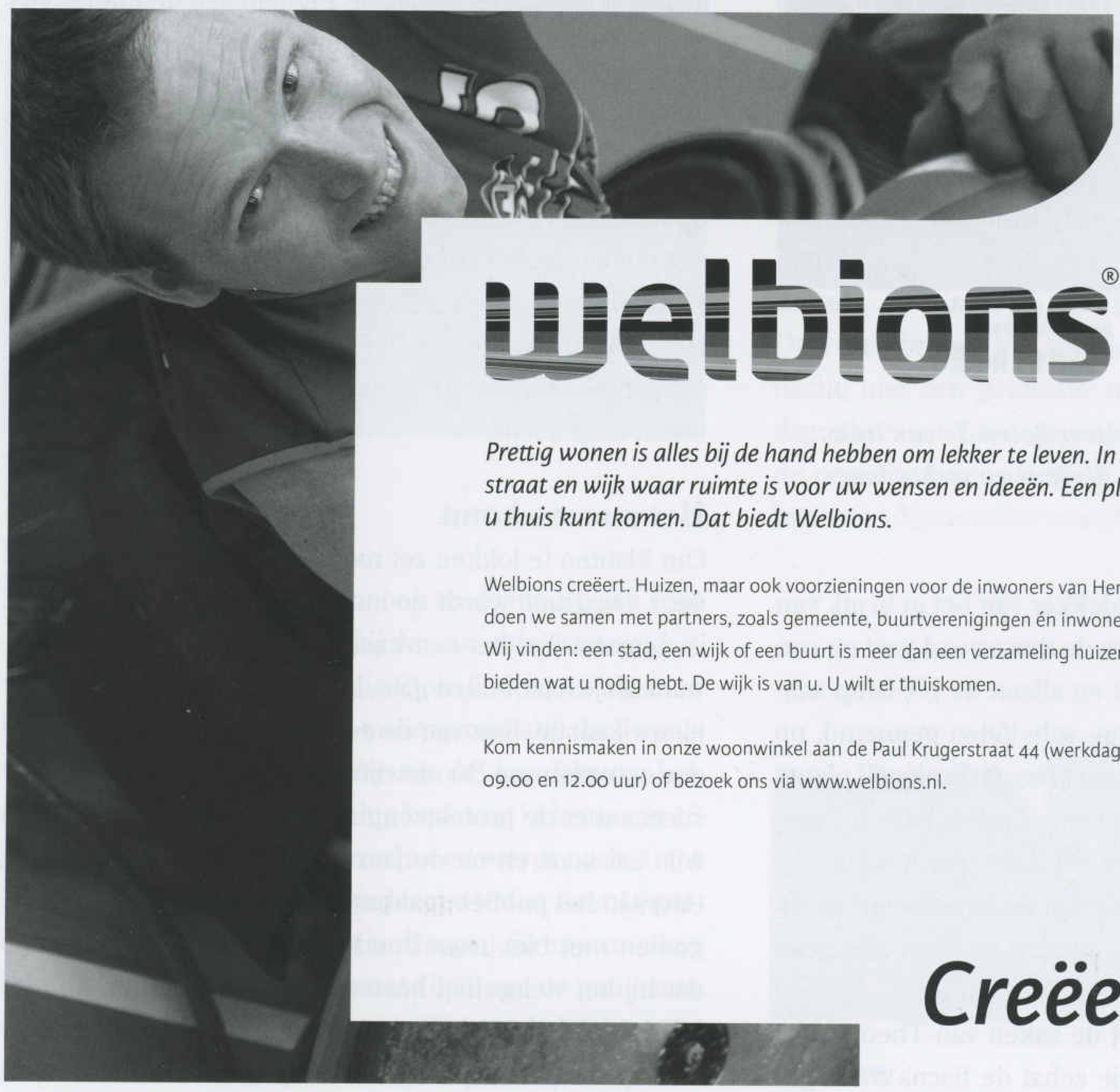

Prettig wonen is alles bij de hand hebben om lekker te leven. In een huis, straat en wijk waar ruimte is voor uw wensen en ideeën. Een plek waar u thuis kunt komen. Dat biedt Welbions.

Welbions creëert. Huizen, maar ook voorzieningen voor de inwoners van Hengelo. Dat doen we samen met partners, zoals gemeente, buurtverenigingen én inwoners in de wijk. Wij vinden: een stad, een wijk of een buurt is meer dan een verzameling huizen. Het moet bieden wat u nodig hebt. De wijk is van u. U wilt er thuiskomen.

Kom kennismaken in onze woonwinkel aan de Paul Krugerstraat 44 (werkdagen tussen 09.00 en 12.00 uur) of bezoek ons via www.welbions.nl.

Creëert

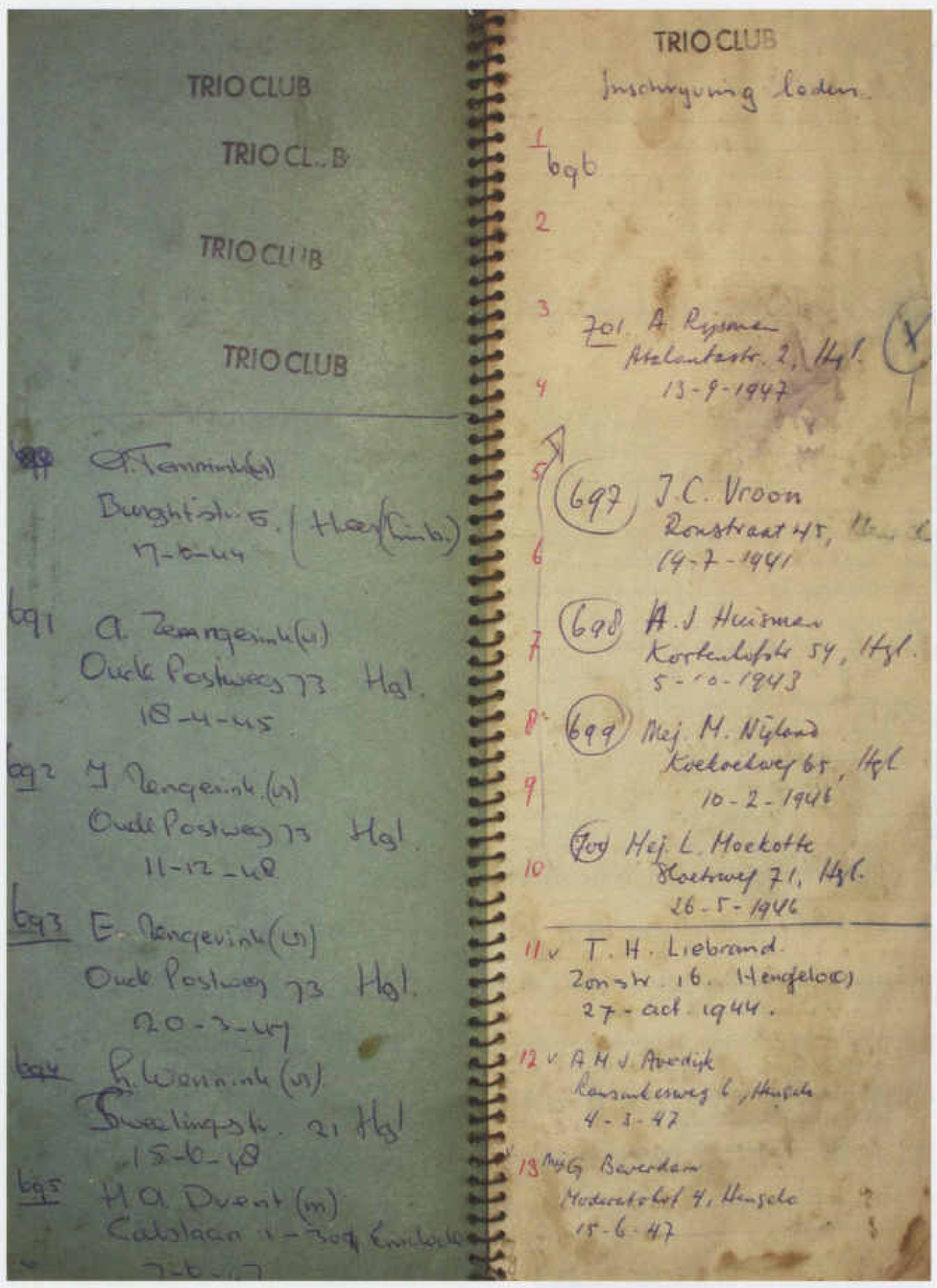

de Trio-Club een volle bak met betalende bezoekers en slechts weinig kosten. Men wordt via een kennis getipt over de gasten van de komende TV programma's Top Pop van de AVRO. Vervolgens worden die artiesten vooraf, nog voor een beperkt tarief, gecontracteerd. Zo hebben Rob de Nijs, Johnny Lion en The Lords in de Trio-Club opgetreden. Verder treden vrijdags de Buffoons en andere regionale bands op, zoals The Rowdy's en The Roamers. De zaterdag is voor de disco, met discjockey Gerard Smit en zondags is de Trio gesloten. Er is geprobeerd om op woensdagavond, 'pleera'omd' een disco te houden, maar dat wordt geen succes.

Kakkers en nozems

Net als de Rootie Tootie mikt de Trio-Club op de doelgroep 'kakkers'. Dit zijn middelbare scholieren van het algemeen en technisch onderwijs. De groep 'nozems' werkt meestal of volgt lager technisch onderwijs. Af en toe komt het tot conflicten tussen de kakkers en de nozems bij de ingang van het VIOS. Dan bedreigen de nozems de bezoekers met fietskettingen. Soms worden ze verdreven met water uit de brandslang via een raam boven. Ook volgt er wel eens een oproep in de zaal om te helpen de zaak schoon te vegen. Met zo'n 40 tot 50 man voorzien van knuppels en stoelpoten zijn de nozems zo verdreven. De politie doet in die tijd niets aan dit soort onlusten. Agenten kijken hooguit op afstand toe, hoe het conflict zich ontwikkelt, maar van ingrijpen is nooit sprake. De politie komt helemaal nooit binnen. Hun motto is "Wat je veroorzaakt moet je ook zelf oplossen." Natuurlijk is er wel eens trammelant vanwege jaloezie om meisjes, eerdere ruzies, dronkenschap of door schreeuwen. Als het door jaloezie fout gaat tussen jongens, sturen ze nota bene het meisje weg omdat dan het probleem verdwijnt. Er worden soms tasjes gestolen en daarom zetten meisjes hun tasje vaak voor zich op de vloer tijdens het dansen. Om dat te voorkomen wordt gezorgd voor haken op hoogte waar de tasjes aan kunnen hangen. Meisjes kunnen zo hun tas in de gaten houden tijdens het dansen. Bovendien is het jongens altijd verboden om een tasje vast te houden. Sociale controle doet de rest. Als iemand vervelend wordt, wordt het lidmaatschap tijdelijk ingenomen en bij herhaald gedrag voor altijd. Een keer is een viertal vervelende Bornse nozems uitgekleed tot op hun onderbroek en zo naar huis gestuurd. Van hen is nooit meer iets gehoord.

Aanpassingen

Tijdens de disco letten Paul en Tonny goed op, welke muziek in de smaak valt bij het publiek, want dat verandert steeds. Tonny is meer verantwoordelijk voor de programmering en Paul voor de organisatie. Ook bemoeit Paul zich met de inrichting, want door zijn bouwkundeopleiding heeft hij daar kijk op. Zo wordt het podium voorzien van een decor met bekende artiesten als Elvis Presley en The Beatles. Die decorstukken worden geschilderd door Gerard Smit.
Meisjes worden soms met een knipoog zonder betalen toegelaten. Vooral als ze bevriend zijn met het personeel.

Oldenzaal

De Trio-Club draait in Hengelo van januari 1966 tot september 1968. Eind 1968 wordt ook een Trio-Club in Oldenzaal geopend. Eerst nog onder de naam 'In de Rodeo Saloon'. Paul denkt als ondernemer sterk in doelpubliek, gedefinieerd door kleding, muziek en haardracht. Ook het personeel wordt daar bijgezocht evenals de inrichting en de muziek. Selectie aan de deur zorgt ervoor dat alleen de doelgroep binnenkomt. Zo begint Paul in het leegstaande pand 'De Gouden Leeuw' zijn opmars in Oldenzaal.

Verantwoording

De basis voor dit artikel is gelegd tijdens een interview van één van de auteurs met Paul Borghuis op 13 februari 2015, aangevuld met andere informatie. Graag worden we geïnformeerd over aanvullende informatie en eventuele onjuistheden.

Wie, wat, waar, wanneer?

Wil Zwienenberg

De veiligheid staat voorop in 1943 in de Ulo-klas van het St. Anthonius-gesticht

De Ulo-klas van het St. Anthonius-gesticht in 1943
De Bovenste rij van links naar rechts: meisjes de Boer, Steggink, Sofie Oude Reimer, ?, ?, ?, Lucie ter Braak, Geerdink. Middelste rij: Zuster ?, meisjes Janink, Driebeek, Höfte, Boerkamp, Tonnie Vossebeld, Annie Verberne, ?,?. Onderste rij: meisjes Bruins, Brunger, Hodes, ?,?, Wienk. Wie kent de overige meisjes?

Op een maandagmorgen ben ik met foto's uit het fotoarchief van het Museum Hengelo te gast in Beckum. Ik word welkom geheten door de heer Ter Avest. Hij is al lang actief bij het Historisch Archief Beckum e.o., samen met veel andere enthousiaste vrijwilligers. Dit archief is gevestigd in 't Proggiehoes. Op hun site staat dat 't Proggiehoes de domicilie is van veel verenigingen, instellingen, etc. En dat is te merken, want het is een en al bedrijvigheid die maandagmorgen. Het Historisch Archief is dan nog druk bezig met een boek over de historie van Beckum, want Beckum bestaat 750 jaar. Toch vinden zij tijd om naar de foto's uit het archief van het Museum Hengelo te kijken. Er worden foto's herkend en er wordt een foto meegebracht door mevrouw Ter Avest- Vossebeld. Op die foto staat de Ulo-klas van het St. Anthonius-gesticht in 1943.

De school stond aan de Oldenzaalsestraat, hoek Burgemeester Jansenstraat (destijds Marktstraat) en was verrezen op grond van een zekere Johanna, bijgenaamd Naatje. Zij had van haar ouders een woning met grond geërfd en schonk dat aan de pastoor van de Lambertuskerk. Hij liet daar een klooster bouwen en daarin vestigden zich in 1897 de 'Zusters van het Kostbaar Bloed'. Onder leiding van hun overste, zuster Paula, werd in de jaren twintig van de vorige eeuw de grote Katholieke Meisjesschool gebouwd, met een bewaarschool, lagere school, een Ulo en later ook een modevakschool en een muziekschool. Er werden cursussen steno- en machineschrijven gegeven. Het imposante pand bij de Thiemsbrug is in 1973 afgebroken.

Rode Kruis plaatje van mevrouw Vossebeld

Tonnie Vossebeld was in 1943 een van de leerlingen op die Ulo. Het Rode Kruis Hengelo liet naamplaatjes maken voor de leerlingen, zodat zij te allen tijde herkend zouden kunnen worden, als hen wat overkwam. Mevrouw heeft haar plaatje zorgvuldig bewaard. In 1944 week de klas voor de veiligheid uit naar een school aan de Steynstraat. Mevrouw ter Avest-Vossebeld kan zich nog veel namen van meisjes in haar klas herinneren. Wie kent de andere meisjes?

De Rootie Tootie club

Wij hopen dat u hebt genoten van het artikel in het februarinummer in 2015 over het uitgaansleven in Hengelo in de jaren zestig en de Rootie Tootie club. Deze foto uit 1965 van publiek in de Rootie Tootie club ontvingen wij van het *Dagblad Tubantia*. De Rootie Tootie club organiseerde toen optredens in het VIOS gebouw aan de Beekstraat.

Wie zijn deze jongeren? En naar welke band zijn zij komen luisteren?

Padvindsters of gidsen

Bovenste rij, van links naar rechts: Willy Bergink, leidster Hetty...., Andrea vd Heide, ?, Roeli Soegies, leidster ?, Inge Heller, ?, Tiny Kock. Middelste rij: ?, ?. Onderste rij: Beppie Speelman, ... Plaggemans, Rie van Dongen, Rita de Wolf, Emmy van Elsas. Wie zijn de andere meisjes?

Deze foto uit 1947 met padvindsters uit Hengelo ontvingen wij van de 83-jarige mevrouw Emmy van Elsas uit Alkmaar. Zij bracht haar jeugd door in Hengelo en was daar lid van de padvindstersgroep Het Geuzenvendel.
Na de oorlog stond iedereen er weer! De foto is gemaakt aan de Vijverlaan en Emmy was toen 15 jaar. Een belangrijke gebeurtenis was het bezoek van prinses Juliana aan Hengelo in november 1945. De padvinders werden opgesteld bij het gemeentehuis vóór het publiek, zodat de wagen van de prinses ruim baan had.

Geuzenvendel

De Padvinderij (nu Scouting Nederland) werd opgericht in 1911 door de Engelsman Robert Baden-Powell (1857-1941). Onvergetelijk vond mevrouw Van Elsas het bezoek van zijn weduwe aan Hengelo vlak na de oorlog. Lady Baden-Powell stond samen met de burgemeester op het bordes van het gemeentehuis. En als eerbetoon trokken de Twentse Padvinders in defilé voor haar langs. Wie kan meer vertellen over het Geuzenvendel in Hengelo? In het boek *Honderd jaar Scouting in Overijssel* (Almelo 2010, Stolp & Co) staat vermeld dat een groep 'Geuzenvendel' in Enschede werd opgericht in 1920. Wie kan iets vertellen over de padvindsters in Hengelo met deze naam? Waar stond het clubhuis? En kunt u de ontbrekende namen van de foto aanvullen?

Speurtocht

Mevrouw Van Elsas hield als padvinder een dagboek bij. Zij stuurde ons een verhaal over een speurtocht op 9 maart 1946:
"Om 13.30u zouden wij ons verzamelen om een speurtocht te gaan doen in het Prins Bernhard plantsoen. Om te beginnen moesten wij een briefje vertalen dat in een geheimschrift geschreven was. Dat lukte niet met z'n allen. Later met onze leidster Heka kwamen wij er wel uit. We moesten gaan telefoneren naar een telefoon-nr. dat op het briefje stond. Maar waar was een telefooncel ? Naar het station maar. Daar mochten wij bellen en de persoon die ons wilde helpen was ook een padvinder, verkenner.
We moesten een meisje opzoeken dat aan zou komen met de trein na 14.00u. Wij kregen gegevens mee hoe zij er uit zou zien. Veel reizigers zagen wij, maar niet het bewuste meisje. Ik ging even naar de andere kant van het station kijken en ja daar was zij. Ook de anderen er bij gehaald. Ik moest vragen stellen of zij het wel was die wij zochten. "11.45u" zegt ze. Toen vroeg ik naar een briefje dat ze zou hebben en daarop stond iets in morse-tekens, vertalen dus. We moesten naar Teyink in de Nieuwstraat. Daar kregen wij weer een briefje om haar te volgen, welke straten zij doorliep, bij welke winkels zij bleef staan, waar de trein van 14.00u zoveel vandaan kwam en met welke trein ze nog ná 14.47u naar Enschede terug kon gaan. Wij hadden alles goed genoteerd. De leidsters vertelden later wie had gewonnen en dat waren wij, de margrieten. Andere rondegroepjes heetten: sneeuwklokjes, pinksterbloem en korenbloem. Daarna werd de gezellige middag besloten met de 'Schakelspreuk': Doe iedere dag een goede daad, aan mens, dier, in huis en op straat.".

Oproep

Kunt u de namen aanvullen bij de foto van de Ulo, de Rootie Tootie club of van de padvindsters? Mail (redactie@museumhengelo.nl), bel ons (074-259 42 16) of kom ons bezoeken aan de Beekstraat 51, zodat wij uw oplossing in een volgend nummer kunnen melden. En natuurlijk kunt u ook nog reageren op foto's in eerdere nummers.

1e jaargang no. 1, april 1976

Oald Hengel

Tijdschrift voor donateurs van de Stichting 'Oald Hengel' Redactie-adres: Beekstraat 51, Hengelo Verschijnt zes keer per jaar

MR. C. P. M. BEVERS

'Ik hoop dat de oudheid ook in de verre toekomst onder de pannen mag zijn'

Met plezier voldoe ik aan het verzoek van de Stichting 'Oald Hengel' om in de eerste uitgave van haar blad een voorwoord te schrijven.
Het is een bijzonder goede gedachte van het voortvarende bestuur van de Stichting 'Oald Hengel' om een aantal keren per jaar een periodiek uit te geven, waarin wetenswaardigheden met betrekking tot de activiteiten van de Stichting zijn opgenomen. Op deze manier worden de donateurs en allen, die op enigerlei wijze bij de Stichting zijn betrokken op de hoogte gehouden van tal van belangwekkende zaken en wordt tevens de mogelijkheid geboden om aan de historie van Hengelo regelmatig aandacht te schenken. Dat is een goede zaak. Immers daardoor gaat de historie weer leven.
Het stemt tot grote voldoening, dat de diverse in het leven geroepen commissies van de Stichting actief zijn om te komen tot de opzet van een archief waarin op overzichtelijke wijze het wel en wee van Hengelo's verleden is vastgelegd. Laat dat stimulerend werken op alle inwoners van Hengelo.
Het door de Stichting in eigendom verkregen pand Beekstraat 51, alhier, geeft de mogelijkheid om inderdaad gevolg te geven aan haar doelstelling: het opsporen, registreren, instandhouden, verwerven en tentoonstellen van al hetgeen op de historie van Hengelo en naaste omgeving betrekking heeft alsmede het stimuleren van de belangstelling voor hetgeen van de historie van Hengelo bekend en bewaard is gebleven.
Ik heb veel waardering voor de inzet waarmede tal van vrijwilligers er voor gezorgd hebben, dat het pand Beekstraat 51 als oudheidkamer kan worden ingericht en een middelpunt kan worden van de activiteiten van de Stichting 'Oald Hengel' in de toekomst.
Voor al degenen, die daadwerkelijk actief zijn in de Stichting hoop ik dat de vele moeiten welke zij zich getroosten mogen resulteren in verwerkelijking van de door hen nagestreefde doelstellingen, welke door mij van harte worden onderschreven.

Moge veel waardevol historisch materiaal in de oudheidkamer worden verzameld en onder de aandacht van de Hengeloërs worden gebracht.

Met de opening van het pand Beekstraat 51 wens ik de Stichting, ja beter nog ons allen, van harte geluk en ik spreek de hoop uit dat 'de oudheid ook in de verre toekomst onder de pannen mag zijn'.

DE BURGEMEESTER VAN HENGELO

R. J. HAMBURG

'Oudheidkamer, produkt van gezamenlijke inspanning'

Hengelo is een stad met een jonge historie. Door de stormachtige groei, waarbij men meer aan de toekomst dacht dan aan het verleden, met daarbij de verwoesting van onze binnenstad in de oorlogsjaren, is er van het oude, oorspronkelijke Hengelo weinig meer over.

We zijn in onze stad, naast vele andere positieve zaken, vaak bijzonder vlot geweest met kaalslag van hetgeen nog herinnerde aan 'Oald Hengel'. Gelukkig is daarin de laatste jaren een kentering ten goede gekomen.
De geslaagde poging tot handhaving van het z.g. 'Lambooy-huis', is min of meer het begin geweest om het besef bij te brengen, dat we zuinig moeten zijn met hetgeen er nog rest uit het verleden. Het bestemmingsplan binnenstad, met daarin aandacht voor het gebied rondom de Pastoriestraat en het verlenen van het

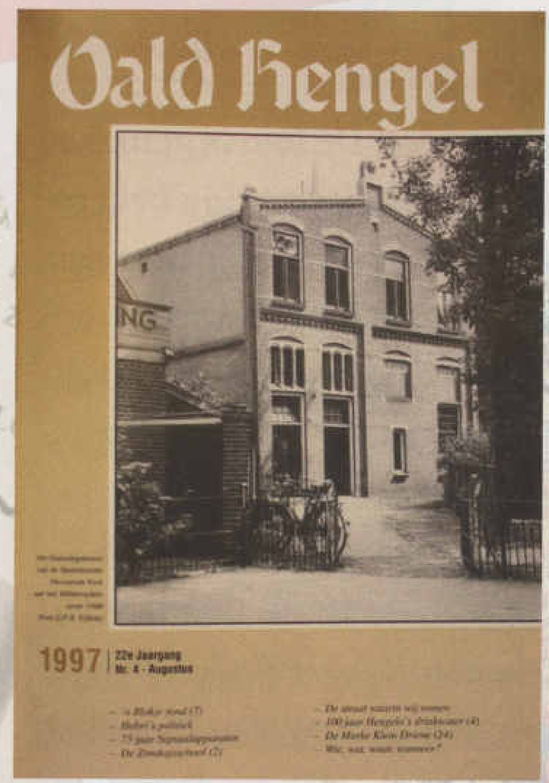

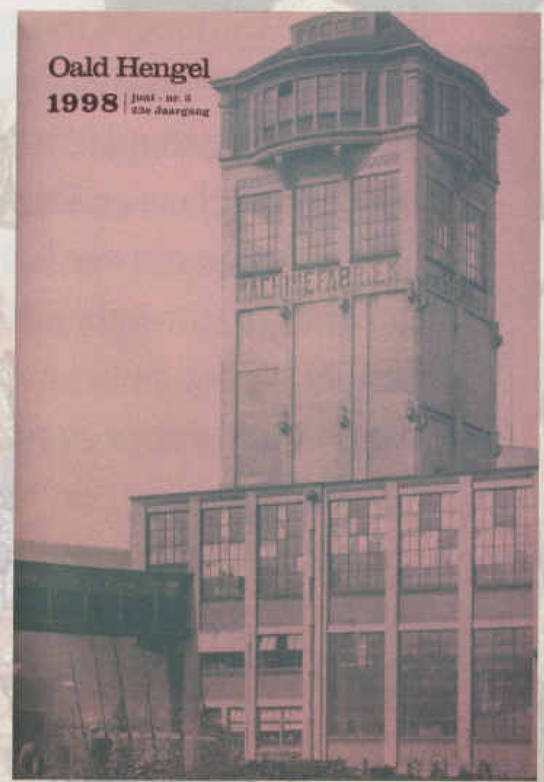

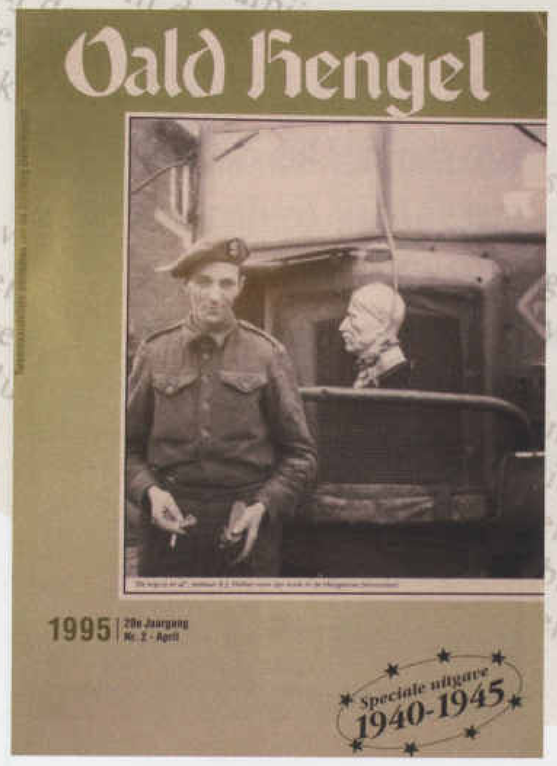

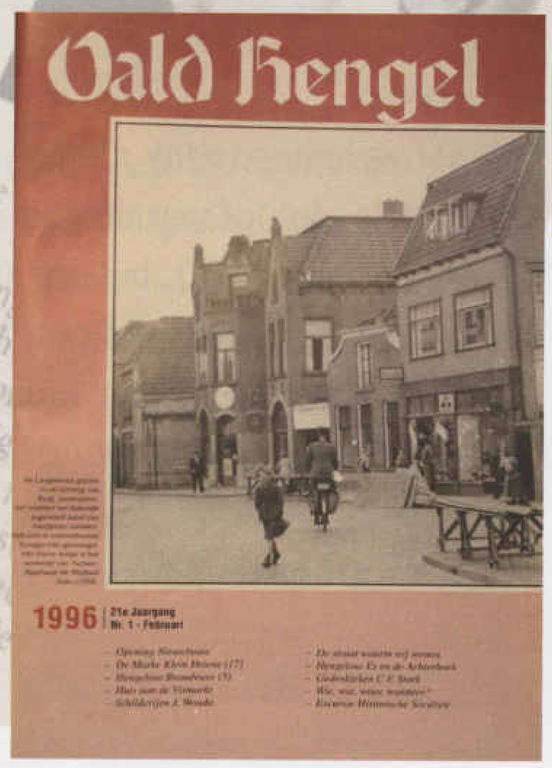

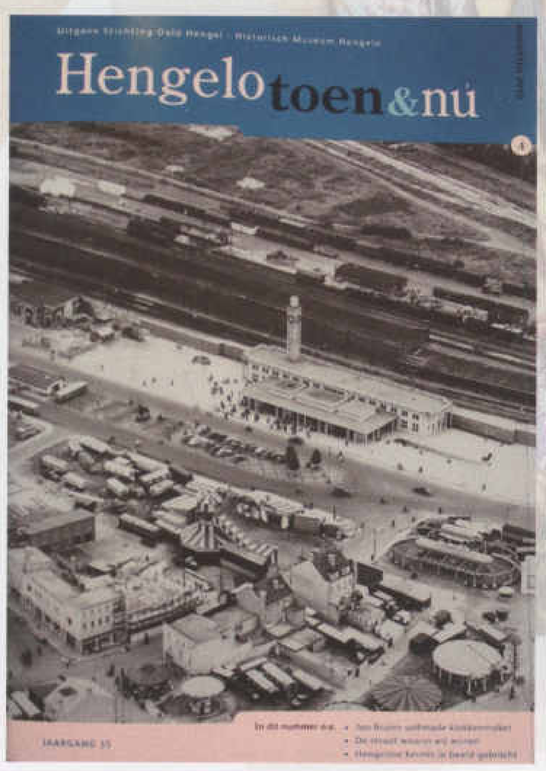

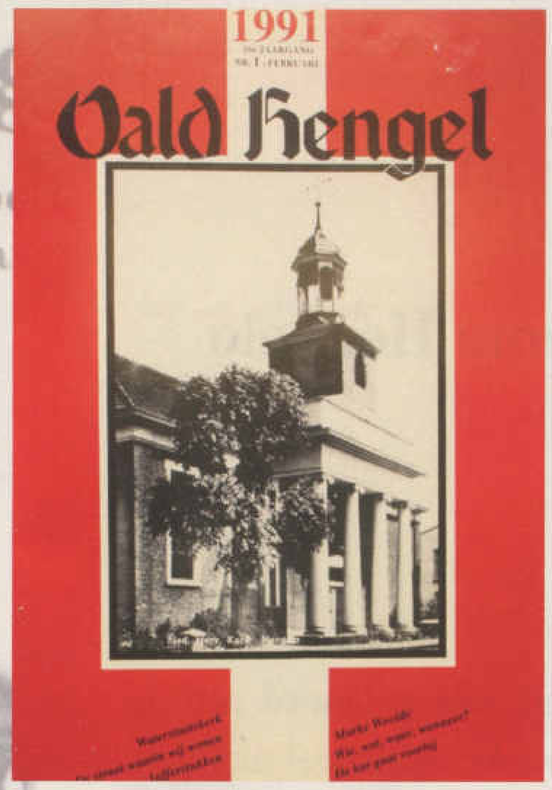
1991
Oald Hengel

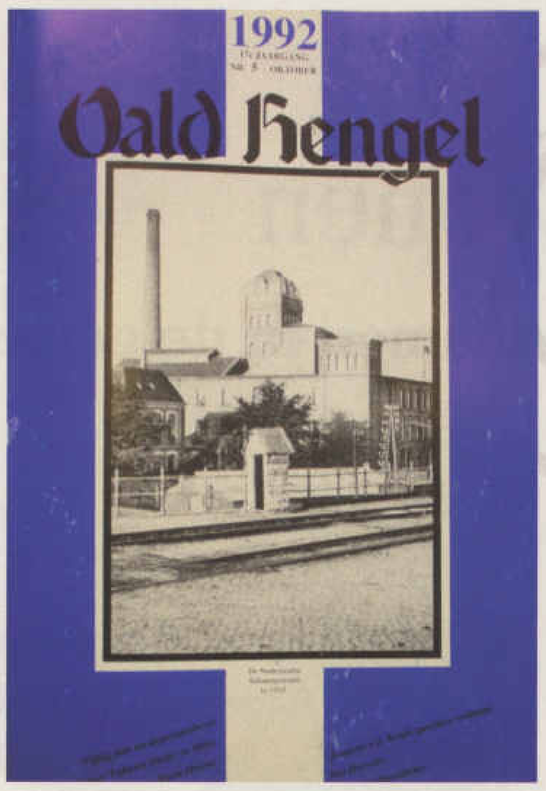
1992
Oald Hengel

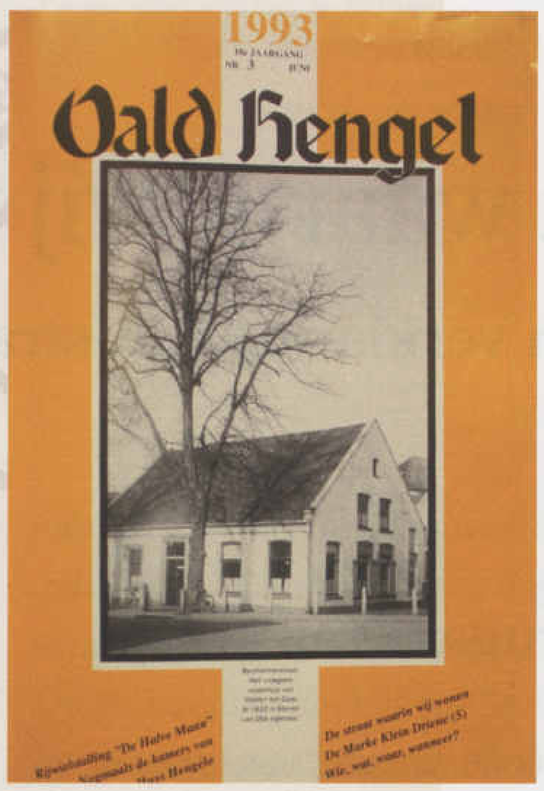
1993
Oald Hengel

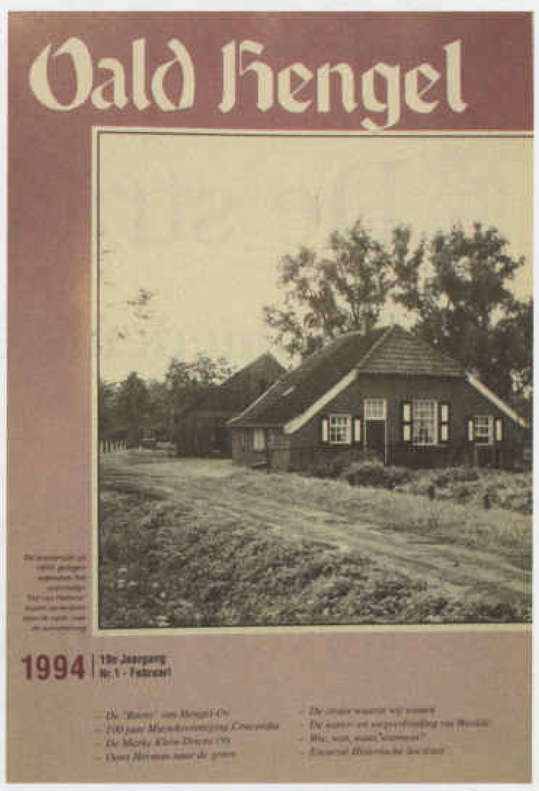
Oald Hengel
1994

Oald Hengel
2000

Oald Hengel
2000

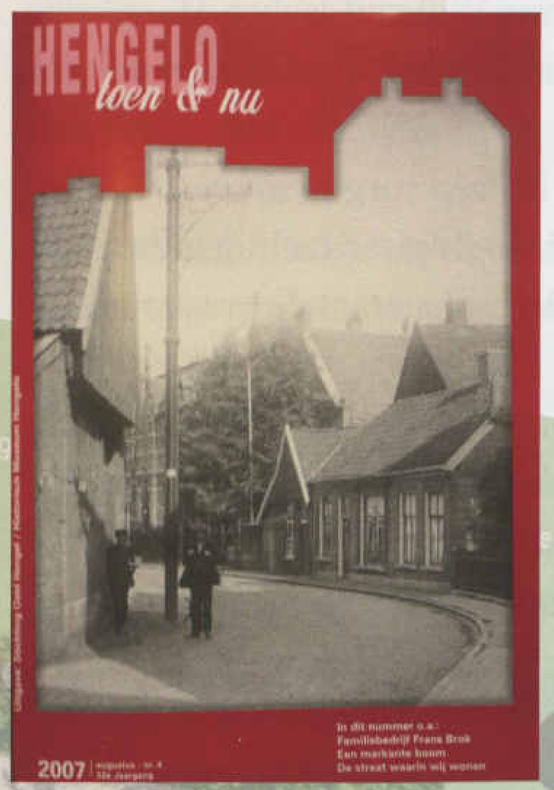
HENGELO
toen & nu
2007

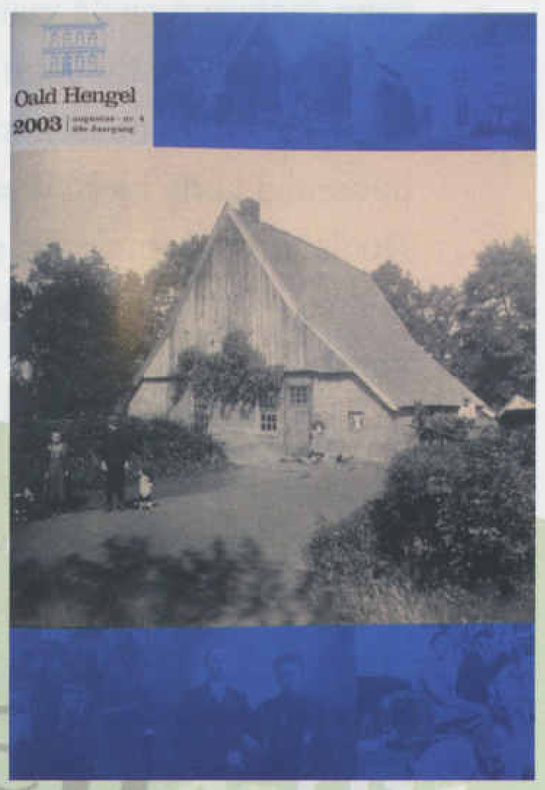
Oald Hengel
2003

Hengelo toen & nu

HENGELO
toen & nu
2009

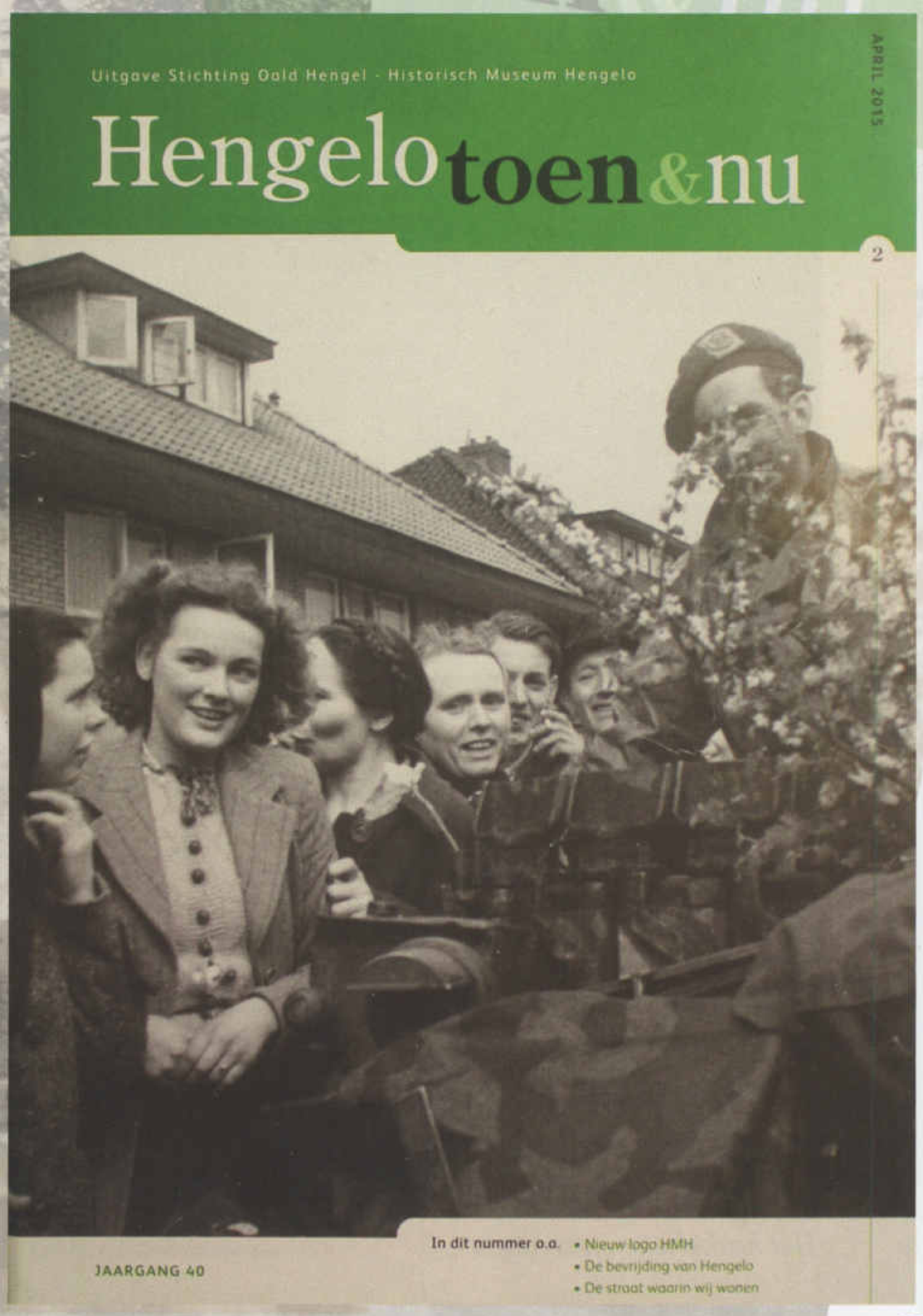
Uitgave Stichting Oald Hengel - Historisch Museum Hengelo
APRIL 2015
Hengelo toen & nu
JAARGANG 40
In dit nummer o.a.
• Nieuw logo HMH
• De bevrijding van Hengelo
• De straat waarin wij wonen

1990
Oald Hengel

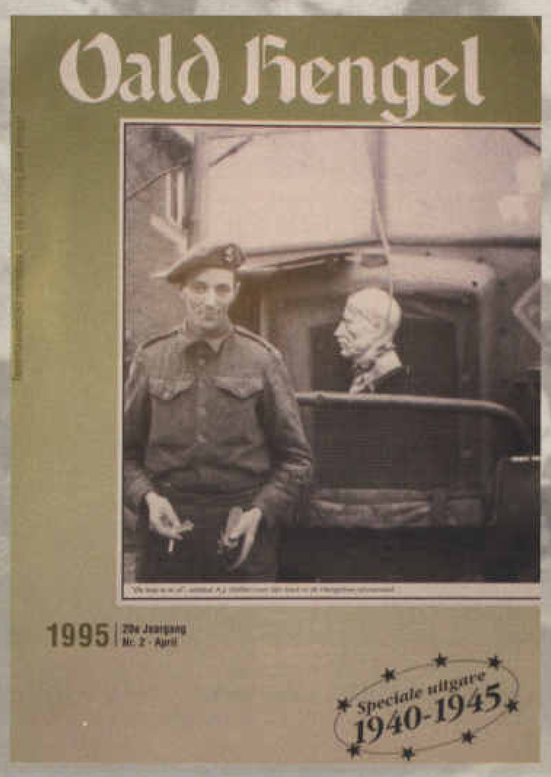
Oald Hengel
1995
Speciale uitgave
1940-1945

De straat waarin wij wonen

Geschiedenis en verklaring van straatnamen in de gemeente Hengelo

Jos Schwertasek

Vervolg Paul Krugerstraat

Voordat we naar de volgende brand gaan, moeten we even reageren op de mail van Willem Elschot. Hij schrijft dat de rooms-katholieke bibliotheek al in 1952 in de villa Harbers zat. Ik moet hem gelijk geven en kwam zelf ook in die tijd in de bieb. Was ik even vergeten.
Nu dan de volgende fik, die in de jaren tachtig uitbrak, in het pand op de hoek van de Bothastraat. Er was toen een kapsalon gevestigd.
Het huis was echter gebouwd als eerste rooms-katholieke ziekenhuis. In de gevel naast de voordeur kun je nog de gaten zien van het bord waarop stond dat hier het katholieke ziekenhuis was gevestigd.

De zusters uit Boxmeer

Nadat het Algemeen Ziekenhuis was gebouwd aan de Ziekenhuisstraat kon het katholieke volksdeel niet achterblijven. Op alle mogelijke manieren kreeg de verzuiling steeds meer invloed in het maatschappelijke leven. Elk geloof had zijn eigen verenigingen en instellingen. Alles moest gescheiden zijn. Niet alleen een eigen ziekenhuis maar ook eigen scholen, zoals de St. Bernardusschool in deze buurt. Maar nu eerst het ziekenhuis.
Op 15 maart 1908 verscheen de eerste zuster, moeder overste Gerarda Majella uit Boxmeer, in het toen pas gereed gekomen herenhuis. In de weken daarna kwamen er nog meer ziekenzusters, waardoor ze met zijn zessen waren. Zes nonnen voor achtduizend katholieke

Het katholieke ziekenhuis

Krugerstraat, hoek Bothastraat

Hengeloërs. Bij de eerste zusters hoorde zuster Bernardien, die zestig jaar lang aan de operatietafel zou staan. De accommodatie van dit kleine ziekenhuis bestond uit een operatiekamer en acht bedden. Niet veel, maar een hele vooruitgang ten opzichte van de oude situatie toen er alleen een barak voor besmettelijke ziekten was.

Gerardus Majella

Vanaf het begin was al wel duidelijk dat het ziekenhuis veel te klein was en reeds in 1913 kocht het ziekenhuisbestuur 6.000 vierkante meter grond van de heer Smithuis aan de Oldenzaalsestraat. Er kon gebouwd worden, maar het uitbreken van de oorlog gooide roet in het eten. Pas in mei 1918 werd het nieuwe ziekenhuis voor het publiek geopend. Vanaf dat moment werd er vrijwel continu gewerkt aan uitbreidingen. Hoe dat ging, hebben velen van u zelf kunnen ervaren.
Woensdag 19 september 1990 was het afgelopen met de katholieke gezondheidszorg. Daarmee was het dilemma om te kiezen tussen Juliana en Gerardus verleden tijd. Of 'Juliana' nog te zien is in het Gezondheidspark weet ik niet, maar de beeltenis van 'Gerardus Majella' werd door mensen met liefde voor historie gered en deze is aan de gevel van het appartementengebouw bevestigd.

Drugs en overlast

Na de verhuizing van het ziekenhuis naar de Oldenzaalsestraat bleef het jarenlang rustig op de hoek Botha-straat. Er kwamen in de loop der jaren verschillende bewoners en bedrijfjes. In 1982 brandde het pand, waar toen kapsalon Franka zat, volledig uit. De kapsalon kwam niet meer terug. Een groep investeerders liet het pand weer opbouwen. Er zouden woningen voor één- en tweepersoonshuishoudens komen.
De gemeente was blij dat de hoek er weer mooi bij zou komen te staan. Later zou die blijdschap verdwijnen. De nieuwe bewoners zorgden voor veel overlast. Het werd een centrum van drugshandel. De politie was er kind aan huis en veegde het pand een keer schoon. Er kwamen nieuwe huurders waarvan er een stierf door een overdosis drugs. Uiteindelijk keerde de rust terug en kon de buurt weer opgelucht adem halen.

Jugendstil

We verlaten dit probleempand en komen - in een volgend artikel - bij een flink aantal woningen met Jugendstilkenmerken. Fraaie middenstandswoningen gebouwd rond 1905. We zullen de bewoners niet allemaal noemen, want het zijn er heel wat geweest in de afgelopen honderd jaar. De huizen hebben inmiddels de status van monument. Niet spectaculair maar toch het bewaren waard.

Gerardus Majella

marcel wilderink
architect
interieur bouwmanagement
enschedesestraat 198
074 2429931

www.wilderink.nl

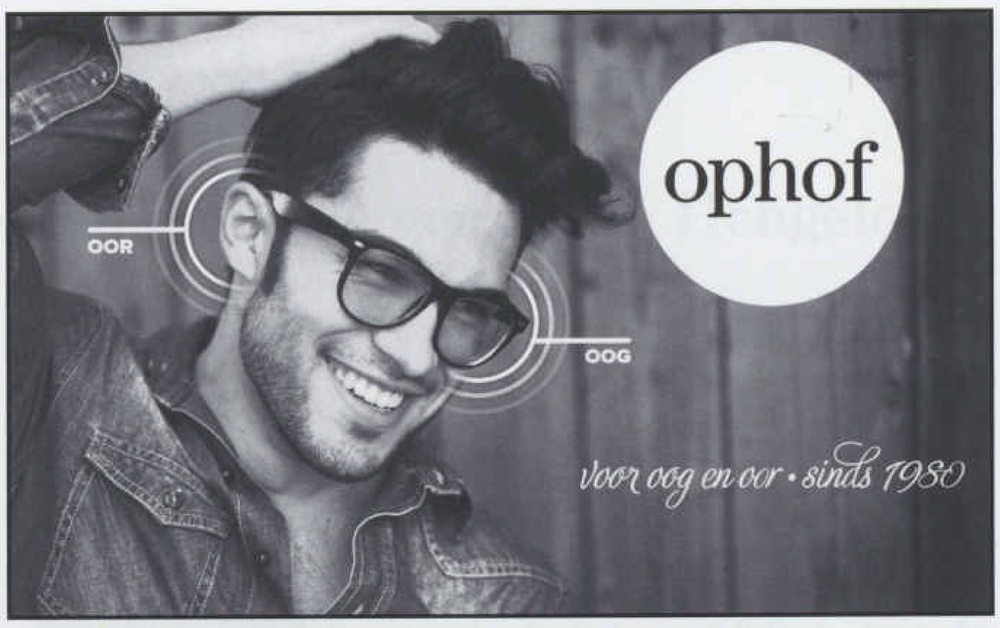

HOUTHANDEL SCHARENBORG
Ganzebosweg 335
7548 PT Boekelo
Tel. 074-3676253
Fax 074-3676611
Autotel. 06-53394623
E-mail: houthandel@scharenborg.com
www.scharenborg.com

PROFESSIONEEL SCHILDERWERK MET OOG VOOR DETAIL

DE KONING SCHILDERS

NIEUWBOUW EN ONDERHOUD VOOR:
- Particulier
- Woningbouw
- Utiliteitsbouw
- Industrie

OOK HET ADRES VOOR:
- beglazing
- vloer-, wand- en raambekleding
- kleur- en technisch advies

De Koning Schilders
100
1906 - 2006

Hassinkweg 9, Hengelo.
Telefoon: 074-2913692.
E-mail: koning@introweb.nl

Café – Restaurant
PECA

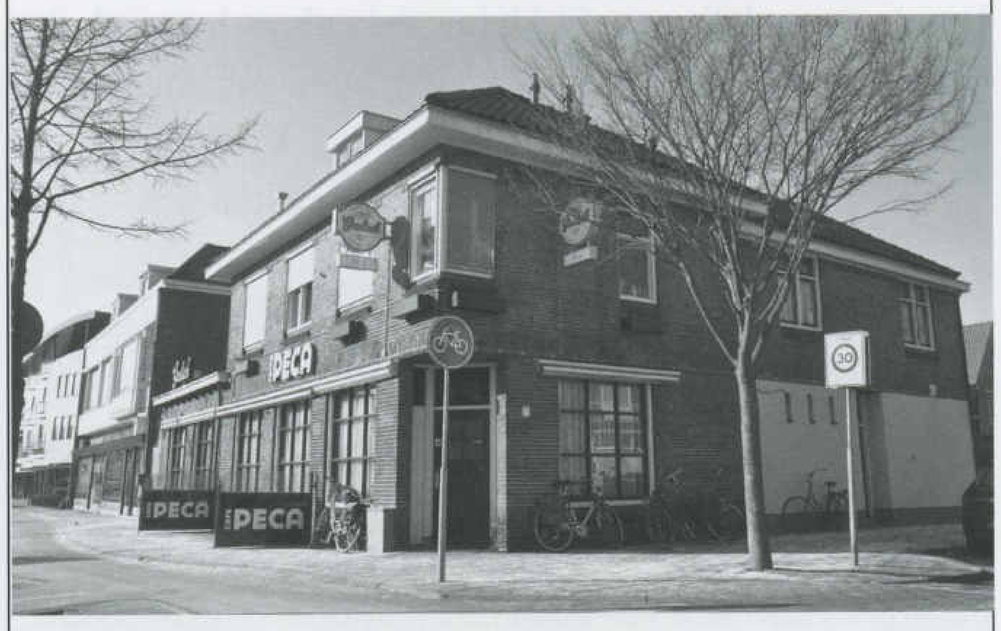

Oldenzaalsestraat 215
7557 GK Hengelo
Tel. 074-2914332
Anno 1926

Drukkerij Roelofs kleurt kwaliteit

Toen & Nu

Josink Esweg 23
7545 PN Enschede
T 053-430 63 60
E info@drukkerij-roelofs.nl
I www.drukkerij-roelofs.nl

wonen
slapen
textiel

www.brokinterieur.nl

Bedrijvigheid in Hengelo in de twintigste eeuw

Drie generaties Kuipers bij G. Dikkers en Co. (1)

Wil Zwienenberg

Bij de oprichting van de appendagefabriek G. Dikkers en Co. in 1879 was de grootvader van Hennie Kuipers één van de eerste leerling-modelmakers. Na 105 jaren sloot Dikkers zijn deuren en was zijn kleinzoon Hennie een van de vier láátste modelmakers. Dit is het eerste deel van het verhaal van de drie generaties Kuipers met een passie voor hun ambacht bij Dikkers

Het zit in het bloed

Uitgestald op de keukentafel liggen foto's, krantenartikelen, de fabrieksbode van Dikkers, de praktijkboekjes van de opleiding Bemetel [1], zijn eerste aankopen van gereedschap bij een ijzerwinkel in Hengelo, getuigschriften en zijn eerste houten gietmodellen. Hij heeft zich bijzonder goed voorbereid op ons gesprek. De 84-jarige Hennie Kuipers houdt al zijn leven lang zo veel mogelijk bij, zoals de indrukwekkende lijst van namen van bedrijven waarvoor hij bij Dikkers houten modellen heeft gemaakt. De verzameling geeft met elkaar een prachtig beeld van het werk van drie generaties in de familie bij G. Dikkers en Co. Zijn vrouw voorziet een lang gesprek aan hun keukentafel in de Chopinstraat en verwent ons met koffie en krentenbrood. Hennie doet zijn verhaal met een lach. Hij wil zich niet op de borst slaan, maar door alles heen klinkt zijn grote bewondering voor de inspanningen en resultaten die de werkers bij Dikkers hebben geleverd. Daarbij was het ook bijzonder om op te groeien in een familie waar de één meester en de ander zijn leerling was. Zijn grootvader, vader en oom waren gespecialiseerd in het ambacht van modelmaken, handvormen of gieten. Hij leerde het vak van zijn oom.

1 *Stichting Bedrijfsopleiding metaal- en electrotechnische industrie*

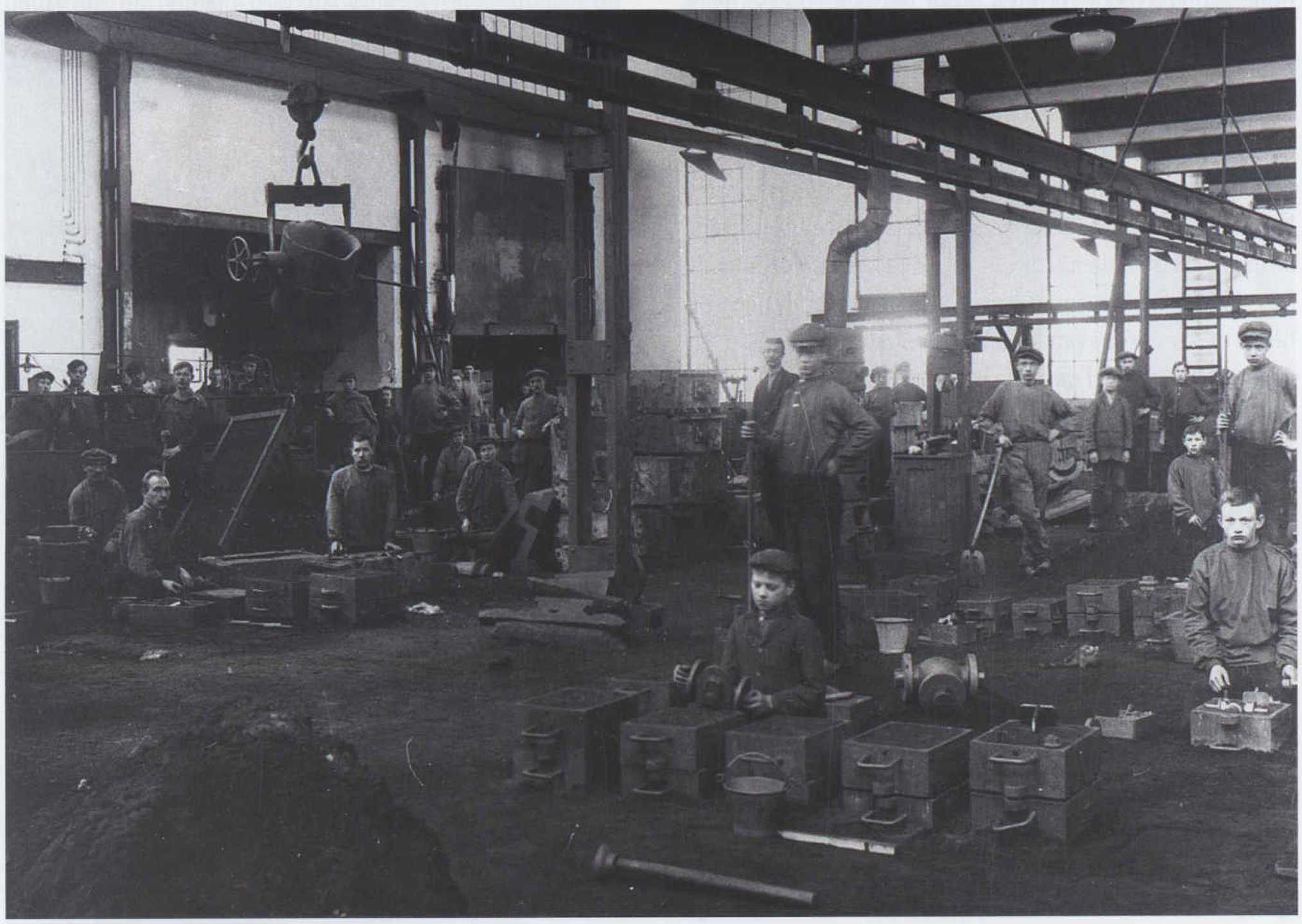

Een impressie van de oude gieterij van Dikkers & Co

Studiestukken voor een leerling- modelmaker. Boven een model voor een U-steun en rechts een waaier voor in een ventilator in een naaimachine.

Van opdracht tot gietstuk

Tegenwoordig kun je via een digitale tekening een driedimensionaal model printen. Vóór het computertijdperk werden alle modellen met de hand gemaakt.

In een van de werkplaatsen van de Machinefabriek Stork begon G. Dikkers, schoonzoon van C.T. Stork, in 1879 met het vervaardigen van appendages. Dat zijn toestellen die worden gebruikt als onderdelen in een machine of installatie. Zoals afsluiters, waar Dikkers wereldfaam mee kreeg. De appendages werden gegoten uit bij voorbeeld een legering van koper en een ander metaal.
Het begon allemaal met een gedetailleerde tekening. Tekeningen werden soms kant-en-klaar aangeleverd door de opdrachtgever. Vaker werden de appendages getekend door de eigen tekenaars. Grote toestellen werden op schaal getekend, zodat de tekeningen zonder schade opgeborgen konden worden.
Met die tekeningen ging de modelmaker aan de slag. De gedetailleerde tekening werd op ware grootte afgetekend op het hout. En dan kwam het beitelen, snijden, frezen en schuren om het model uit het hout te toveren. Het binnenwerk van het model, de kern, had vaak een nóg veel ingewikkeldere vorm. Het was altijd een uitdagende puzzel. Het houten model werd ten slotte door midden gezaagd, waarna op de deling krantenpapier werd gelijmd, zodat de delen vóór het gietproces weer makkelijk gescheiden konden worden.

Vormen en poetsen

Het model kwam daarna in handen van de handvormer. Die legde de helft van het houten model plat in een 'kast' met zand en dekte de vorm toe met speciaal geprepareerd vormzand. Het vormzand moest in alle hoekjes en gaatjes van het model goed stijf aansluiten en het aanstampen van het zand was een vak apart. Daarna werd op dezelfde wijze een 'bovenkast' gemaakt met het andere deel van het model. Voordat de delen op elkaar kwamen, moest nog de kern van de appendage geplaatst worden. U begrijpt, precisiewerk. De handvormer legde vervolgens een stroomsysteem ín de vorm aan voor de gietloop en kanaaltjes waarin het vloeibaar metaal kon opstijgen. Zo zorgde hij ervoor, dat alle holtes helemaal gevuld werden. Uiteindelijk bepaalde de giettechniek en de temperatuur van het gietsel het succes. Na afkoeling ging het gietstuk naar de poetsafdeling van Dikkers, waar het werd ontdaan van zand en bramen.
Aanvankelijk werd elk gietstuk apart gegoten. Later kwam de mechanisatie, waardoor grote series gietwerk geleverd konden worden tegen betere prijzen.

Grootvader bij Dikkers

In afwachting van een eigen fabriek begon het bedrijf van G. Dikkers en Co. binnen een van de afdelingen van de machinefabriek Stork. In 1881 opende hij zijn eigen

Een bolknop en rechts een gegoten aluminium knop.

Jan Kuipers is de eerste generatie in zijn familie die in 1897 als handvormer bij G. Dikkers en Co begon

fabriek en bij de start werkten daar al 45 mannen en jongens. Ter vergelijking: in 1957 telde de N.V. G. Dikkers en Co 1707 personeelsleden.

Jan Kuipers, Hennie's grootvader, was veertien jaar oud toen hij in 1879 begon als leerling-handvormer. Jan werkte vanaf 1879 zes dagen per week en werd binnen het bedrijf opgeleid. Toen hij trouwde en een gezin stichtte, bood het werk bij Dikkers hem voldoende bestaanszekerheid. De sfeer in het bedrijf was goed. Het was voor Jan een hoogtepunt toen Koningin Wilhelmina in 1914 een kort bezoek aan het bedrijf bracht.

Jan ging na ruim vijftig jaar trouwe dienst in 1930 met pensioen. Hij kon tevreden zijn, want twee zonen waren reeds opgeleid in een prachtig ambacht bij Dikkers en Co. En hij was van één van hen de leermeester. Helaas heeft Jan Kuipers maar drie jaar van zijn pensioen kunnen genieten.

Een spectaculaire klus

Jan was de leermeester van zijn zoon Hendrik. Die kwam in 1911 als twaalfjarige het vak leren van handvormer, later van grootvormer. Als allround vakman bleek hij ook leidinggevende kwaliteiten te bezitten. Hij werd in 1949 de baas van de metaalgieterij. Met trots vertelde Hendrik in de familie over een spectaculaire gietklus in de jaren '50, die samen met Stork werd uitgevoerd.

"Stork moest een pomphuis gieten en omdat daarvoor een gigantische hoeveelheid gietsel van koperlegering nodig was,

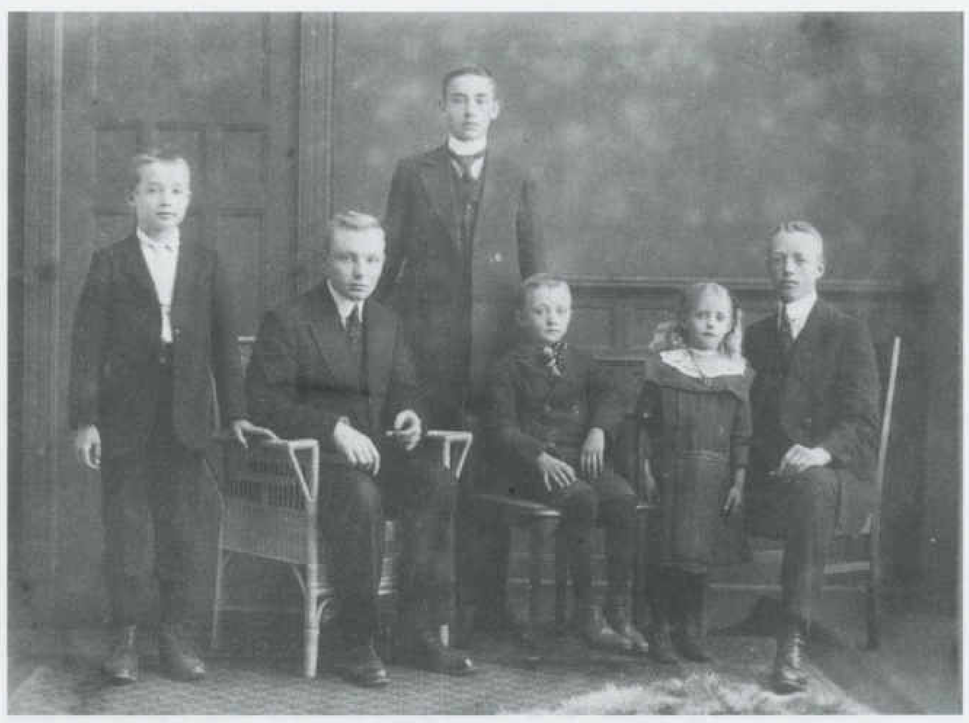

De kinderen van Jan Kuipers in 1901. Van links naar rechts : Marinus (modelmaker, werd baas Modelmakerij bij Dikkers), Gerrit (koperdraaier bij Dikkers), Hendrik (werd baas Metaalgieterij bij Dikkers), Bernard (werd modelmaker bij Stork) en geheel rechts Johan (ketelmaker bij Stork)

werd samenwerking gezocht met de gieterij van Dikkers. Het gietsel moest buiten over de rails vanaf Dikkers, langs de koeltorens van Stork, tussen de Wilheminaschool en Stork door, naar de gieterij aan de overkant, waar nu het ROC gevestigd is. Een behoorlijke afstand! Het vervoer moest vlot lopen, want het gietsel moest op precies de juiste temperatuur aankomen bij de gieterij van Stork. Men verwachtte dat vervoer over straat voor afkoeling zou zorgen. Iedereen moest dus op elkaar ingespeeld zijn. Het moest zo snel mogelijk gaan. Draaibruggen op de kruispunten van de rails

1955 links Hendrik A. Kuipers, vanaf 1949 baas van de metaalgieterij met de heer Fox, baas machinevormers, hier in het kantoor van de Kopergieterij van Dikkers en Co.

langs de gebouwen zouden zorgen voor een soepele en snelle overgang van de ene rail naar de andere.
Na een zorgvuldige voorbereiding stond alle hens aan dek; alle ovens bij Dikkers stonden in dienst van deze klus. De Industriestraat was afgezet voor het verkeer. De koperlegering werd oververhit bij Dikkers. De gietpannen van ongeveer 1 meter hoog werden op een lorrie geplaatst, die door paarden voortgetrokken werd over de rails. De draaibruggen werkten soepel mee. Het laboratoriumpersoneel volgde de optocht nauwlettend en verrichtte op straat regelmatig temperatuurmetingen in het kopergietsel. Té veel afkoeling en de hele missie zou mislukt zijn. Alles bleef op rolletjes lopen en het gietsel kwam op de juiste temperatuur aan bij de gieterij. Nadat het pomphuis was gegoten, praatten we nog lang na over deze prachtige, grote gezamenlijke klus."

In 1961 vierde Hendrik Kuipers zijn 50-jarig jubileum. Het traditionele cadeau was een kostbaar zakhorloge. Zijn zoon Hennie, inmiddels zelf modelmaker, maakte voor zijn vader daar een mooie hardhouten horlogedrager omheen, in de vorm van een pendule. Hendrik Kuipers ging in 1964 dankbaar met pensioen.

De modelmakerij boven de gieterij

De modelmakerij bij Dikkers en Co was op de zolder, boven de gieterij. Daar kwam in 1917 een andere zoon van Jan Kuipers werken. Dat is Marinus, die er als twaalfjarige aan de slag ging als tekenaar. Een foto van hem als leerling geeft een mooi inkijkje in de typekamer annex tekenkamer van het bedrijf.
Toen in 1918 de Wilhelminaschool in gebruik werd genomen, volgden de leerlingen van beide bedrijven dáár

De ondernemingsraad van Dikkers en Co, 'De Kern', gaat in 1947 op bezoek bij het zusterbedrijf Scapi in Brussel. De foto toont een 'carrousel' in de gieterij, het begin van de massaproductie van de appendages.

Marinus Kuipers (bij de pijl) is de tweede generatie uit de familie Kuipers. Hij is in 1925 gefotografeerd in de typekamer bij Dikkers en Co.

hun opleiding. Dat gaf Marinus de gelegenheid om te laten zien wat hij kon. Hij wilde namelijk modelmaker worden. In dat vak kwam alles bij elkaar waar hij goed in was: rekenen, tekenen, een goed ruimtelijk inzicht, handvaardigheid en vooral ook oneindig veel geduld.
Marinus kreeg een werkbank aangewezen en mocht zelf zijn gereedschap kopen op kosten van Dikkers. Op de rekening uit 1922 van de winkel in ijzerwaren Ruepert aan de Drienerstraat staat, dat hij voor een guts f 0,70, een schrobbezaag f 0,95 en een ijzeren Stanleyschaaf f 16,00 moest betalen.
Marinus ging later, net als zijn vader, leerlingen opleiden. Hij werd ook de strenge, doch rechtvaardige leermeester van zijn neef Hennie, mijn gesprekspartner en de derde generatie Kuipers bij Dikkers. In 1951 kreeg Marinus een aanstelling als controleur binnen het bedrijf. Uiteindelijk werd hem de leiding over de modelmakerij toevertrouwd.

In 1957 vierde Marinus zijn 40-jarig dienstverband en enige jaren later kon hij genieten van een welverdiend pensioen.

Lezers reageren

Wil Zwienenberg

Lezers en lezeressen reageren enthousiast op onze artikelen, via onder andere redactie@museumhengelo.nl of een persoonlijk bezoek aan ons museum.

Vrouwenhandbal K.E.V.

Mevrouw Meijer-Bron is naar het museum gekomen om te reageren op de foto van het handbalteam van de christelijke sportvereniging K.E.V. in het oktobernummer. Ook mevrouw De Jong-Manenschijn heeft ons een bezoek gebracht en meldt ons de namen van twee zittende dames.

Hier zien we het vrouwenhandbalteam van de Christelijke Sportvereniging K.E.V. in 1951. Staand van links naar rechts zien we Tine van Raam, Femmy Euverman, Heintje de Bruin, Ineke Stolmeijer, ?, en Rikie Assink. Zittend ?, ?, ?, Dini Roskam en Betsy Schipper. Wie zijn de vier andere dames?

Hasselerschooltje

Ik sprak in het museum met mevrouw Paula Polman-Wolthuis. Zij is geboren aan de Topweg in Hasselo en reageerde op de foto in het aprilnummer van het 'Hasselerschooltje', de Bonifatiusschool uit 1948. Zij staat zelf op de foto en kan zich de namen van de anderen herinneren. Graag haalt zij herinneringen uit haar schooltijd op. Toen Paula Wolthuis voor het eerst op school kwam, was het oorlog en de school was bezet door de Duitsers. Het onderwijs moest doorgaan en Hasselo bleek niet voor één gat te vangen. Alle klassen weken voor hun lessen uit naar de koestal van de boerderij van de familie Sogtoen. De mestgoot was dichtgemaakt met planken. De jongens zaten aan de hoge kant en de meisjes aan de lage kant van de stal. Het was heel bijzonder en anderzijds ook heel vertrouwd. Op maandag, woensdag en vrijdag kregen de eerste klassen daar onderwijs en op dinsdag, donderdag en zaterdag de hoogste klassen. Zij kreeg les van Marie Sogtoen.

Na de oorlog fungeerde de school nog een tijdje als sanatorium voor de teruggekomen krijgsgevangenen die tbc hadden opgelopen. Toen die opvang op school beeindigd kon worden, werd daar onder die mooie hoge linden weer het normale leven opgepakt.
Mevrouw Polman wil ook nog graag de loftrompet steken over meester Bernard Veldhuis, die ook op de foto staat. Hij gaf les in de hoogste groepen en was hoofd van de school. Hij was een fantastische leraar en kon prachtige verhalen vertellen over de natuur. 's Avonds gaf hij op school een landbouwcursus en enthousiasmeerde veel jongens uit Hasselo en Deurningen om zich te bekwamen in de landbouw en de veeteelt. Helaas is meneer Veldhuis niet oud geworden.

De 5e klas van de St. Bonifatiusschool in 1948
Bovenste rij van links naar rechts: Juffrouw Oda Geuzendam, Gerrit Groot Rouwen, Herman Nieland, Herman Leuzenkamp, Gerrit Oude Reimer, Henkie Lenferink, Gerrit Maathuis, Meester Bernard Veldhuis, hoofd van de school. Tweede rij: Gieny Nijhof, Dieni Habers, Greta Bosman, Truus Vos, Dieni Oude Reimer, Truus Sogtoen, Rikie Junink, Marietje Kienhuis, Betsie Lansink, Annie Groothuis. Derde rij van boven: Rikie Pisano, Paula Wolthuis, Jo Hofstee, Annie Steghuis, Femie Oude Middendorp, Truus Oude Aarninkhof, Sientje Kienhuis, Annie ten Thije, Lucie Engberink. Onderste rij van links naar rechts: Jo van de Berg, Henkie Voorhuis, Herman Blokhuis, Bertus Aveskamp, Gerrit Nieland, Gerrit van Hummel, Leo Bergman.

HONDERDEN REPRODUCTIES VAN OUDE LANDKAARTEN
EN STADSPLATTEGRONDEN

www.oudelandkaarten.eu
Zeer hoogwaardige reproductie's - 80 jaar lichtecht - fraai ingelijst

Lijstenmakerij
KISTEMAKER
Fotogalerie
DRIENERBEEKWEG 30 7557AN HENGELO
074-242 37 57 email: info@fotogaleriekistemaker.nl
ambachtelijke lijstenmakerij, 2000 voorbeeldlijsten
www.lijstenmakerijkistemaker.nl
(aanrijden via Anninksweg - Kievitstraat - Drienerbeekweg)

MODEHUIS Tasche HENGELO/OLDENZAAL
SINDS 1885 IN DE MODE

JuwelierKnoef
dé fashionjuwelier
Nieuwstraat 15 Hengelo | 074-2912315 | www.juwelierknoef.nl

wilmink-oosterveld
bouwbedrijf voor woning- & utiliteitsbouw
telefoon 074 - 266 70 36
www.wilmink-oosterveld.nl

Linderhof
Installatie Techniek
Oelerweg 24 Hengelo
074 -2431 000 info@linderhof-cv.nl
- Nefit HR.-ketels – Onderhoud – Service
- Designradiatoren
- Vloerverwarming
- Duurzame energie – Warmtepompen – Zonlichtsystemen
- Loodgieterswerkzaamheden
- Sanitair
- Zinkwerk

Garantie op onze dienstverlening...
Pas als u tevreden bent,
zijn wij het ook.
Sinds 1924

Dekkers Garantiemakelaars
Oldenzaalsestraat 59, 7551 AP Hengelo
Telefoon (074) 291 57 00
E-mail info@dekkersmakelaars.nl
Internet www.dekkersmakelaars.nl

Markegrenzen in Hengelo (V)

de steen van oom Johan

Werkgroep markegrenzen Hengelo

Fietstocht

In *Hengelo toen & nu* van afgelopen oktober nodigden we u uit voor een fietstocht op 18 oktober 2015 langs de grens van Woolde. De weersvoorspelling was slecht en een behoorlijk deel van de tocht zou het ook miezeren. Toch nog met z'n tienen vertrokken we vanaf de IJsselstraat en via Twickel, Borne en de Houtmaat bereikten we na twee en een half uur het gebouw De Drie Marken aan de Oldenzaalsestraat. Naar omstandigheden een geslaagde tocht met tevreden deelnemers. Genoeg redenen om de tocht in mei 2016 te herhalen. Als u tegen die tijd een berichtje wilt ontvangen, dan kunt u zich nu al aanmelden via hengelo@markegrenzen.nl of bij een van de leden van de werkgroep, te weten Ellen Beerens, Rob Bloemendaal, Gerhard Post of Miny de Vries.

De steen van oom Johan

In onze vorige bijdrage bespraken wij ook de 'steen van oom Johan', die we in mei 2015 teruggevonden hebben. De naam verwijst naar Johan Wegter; hij heeft deze steen

rond 1920 in de grond laten zakken. Zoals u wellicht in de krant gelezen hebt, hebben we op 7 november 2015 de steen van 1150 kg kunnen lichten. Hieronder vindt u een foto-impressie, meer informatie en foto's staan op http://www.markegrenzen.nl/twente/29.43-01/.

Bij deze operatie hebben we hulp van alle kanten gekregen. Gerrit Welberg, Gerard Nijhuis, Wim Albers, Wim Bakker, Jan-Kees Stegeman, Peter Leeuwerink, Piet Breg, Danny Bolier en Michel ten Bulte hartelijk dank. Eén naam willen we speciaal noemen: Wouter Gelink van Gentle Rent, die met het materiaal van zijn podiumbouw- en verhuurbedrijf deze operatie mogelijk maakte. Wouter, heel erg bedankt, zonder jouw stalen armen was het niet gelukt!

De erven van Klein Driene (66)

De historie van het erf Nijhuis (slot)

Gerrit Welberg

In ons oktobernummer zijn we de beschrijving van het erf Nijhuis gestopt bij de twee mogelijke restanten van dit eeuwenoude erf. Bij de eerste mogelijkheid – boerderijcafé 'het Rot'- hebben we verzuimd de foto van het Sint Caeciliakoor te plaatsen, met de daarbij behorende namenlijst. Daar beginnen we mee en vervolgens voltooien we de beschrijving van mogelijkheid 2 over het vermoedelijke restant van erve Nijhuis.

Sint Caeciliakoor anno 1945

Namen St. Caeciliakoor omstreeks 1945

1 = Offenberg ?
2 = Willem Boerkamp
3 = Asbreuk
4 = Herman Lansink
5 = T. Huigen
6 = ?
7 = H.Schildkamp ?
8 = H. Rondhuis
9 = v. Leuwen
10 = Kuipers
11 = Albert Peters (slager Kotmansweg)
12 = C. Huigen
13 = ?
14 = H.Leusink
15 = Bonenkamp (kleermaker Oldenzaalsestraat, organist)
16 = ?
17 = Johan Geerdink (Johan van 't Rot, Johan van de Gijs)
18 = J. Wennink
19 = G. Roelofs (hoofd St. Janschool)
20 = G. Tijert (van het erf Tijert in Hasselo)
21 = Bos (aannemer)
22 = v.d. Werf (onderwijzer St. Janschool)
23 = Robers (wethouder Hengelo)
24 = Kapelaan Wolters
25 = P. Brummelhuis (dirigent)

Wie kent de ontbrekende namen? Meld die aan ons: redactie@museumhengelo.nl

Het tweede mogelijke restant van het erve Nijhuis

Op 23 december 1801 kocht Welhuis uit de Lutte van B. Wilbrink twee stukken land. Het ene op Nijhuis-Rot en het andere 'in den Nijhuisgaarden' gelegen, samen voor 200 gulden.[31]

Bijzonder is dat deze Egbert Welhuis op 10 oktober 1805 ook de tienden van het erf Nijhuis aankocht voor maar liefst 700 gulden.[32] Deze tienden, aanvankelijk een inkomstenbron van het Kapittel van Oldenzaal, waren sinds de reformatie geconfisqueerd door de provinciale overheid en werden in 1805 publiek geveild door het toenmalige Bataafs Gemenebest (onderdeel van de Franse Republiek).

Uit een opgave van vaste goederen in Klein Driene uit ca. 1810 staat Egbert Welhuis als eigenaar genoemd van een katerstede 'het Teusink' (de naam van de toenmalige bewoner). Hij had de katerstede aangekocht uit het erve Nijhuis en Ensink.[33]

In 1832 blijkt Johannes Welhuis schoolmeester in de Lutte eigenaar te zijn van een huiserf dat nog tot ca. 1960 heeft bestaan en toen werd bewoond door de familie Hofstede. Deze dreef er een kruidenierswinkel. Het lag op de noordwesthoek van de Oldenzaalsestraat en de Castorweg.

Een eigenaar uit de Lutte

Nu nog antwoord op de vraag, waarom iemand uit De Lutte er belang bij heeft om in Klein Driene onroerend goed te kopen. Waarschijnlijk ligt het antwoord opgesloten in het feit dat deze Johannes Welhuis een stiefzoon was van een Egbert Hollink. Deze Hollink trad op 26 januari 1783 in het huwelijk met Venneken Borg(huis) of Varwick. Zij was de weduwe van Gerrit Welhuis in de Lutte.[34]

Helaas is bij de huwelijksinschrijving niet aangegeven waar Egbert Hollink vandaan komt. Wel schrijft pastoor Johannes Geerdink in zijn kroniek van De Lutte, dat hij afkomstig zou zijn uit Driene en was aangesteld als schoolmeester in De Lutte.[35] Inderdaad is er in 1757 in Klein Driene een Egbertus geboren als zoon van Joannes Hollink en Maria Bos. Waarschijnlijk is zijn herkomst reden voor zijn belangen in Klein Driene.

Als laatste zij opgemerkt dat deze katerstede door oudste nog levende bewoners in de 20e eeuw 'de Luttersplaats' werd genoemd, wellicht naar de vroegere eigenaar uit De Lutte. Ook over dit erf kunnen we te zijner tijd meer vertellen.

Noten erf Nijhuis

31) H.C.O., toegangsnr. 66.1, inventarisnr. 181
32) H.C.O., toegangsnr. 3.1, inventarisnr. 3037
33) H.C.O. toegangsnr. 279.1, doos nr. 5
34) NH trouwboek Oldenzaal en RK trouwboek Rossum
35) J. Geerdink, Kroniek van de Lutte (800-1875)

Oud pand zal worden gesloopt

Het oude pand op de hoek van de Oldenzaalsestraat/Usbaanweg, dat vele decennia bewoond werd door de familie Hofstede en waarin thans nog gevestigd is de kruidenierswinkel van de Gebr. Hofstede, zal binnen niet al te lange tijd worden afgebroken. Naast het pand aan de rechterzijde is men reeds begonnen met de bouw van een nieuw winkel-woonhuis voor de genoemde kruidenierswinkel.

Uit de krant van 10 maart 1959

BOEKHANDEL**BROEKHUIS** www.boekhandelbroekhuis.nl

ALS IK HET GOED ZIE
IS HET VAN GELINK OPTIEK

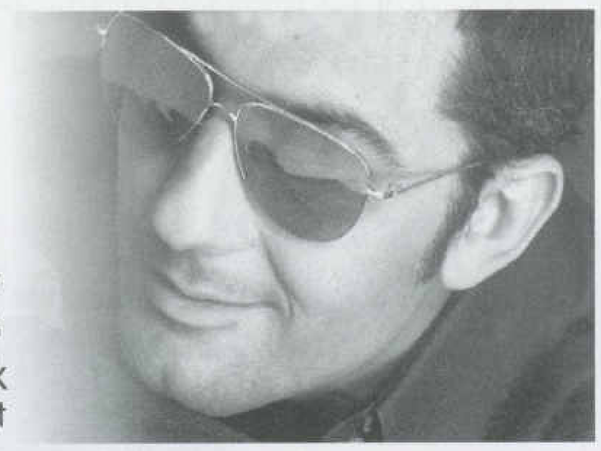

oogmerk
Gelink
Optiek Speciaalzaak
Contactlenzenspecialist

Weemenstraat 51-53 Hengelo tel. 074 - 2917477

MUSEUM
HENGELO

Het Museum Hengelo is op zoek naar vrijwilligers voor diverse afdelingen:

- Tentoonstellingen
- Archeologie
- Receptie (voornamelijk voor de weekenden)
- Administratie (assistentie)
- Auteurs voor ons blad 'Hengelo toen&nu'

Aanmelden bij het museum:
Beekstraat 51, 7551 DP Hengelo Tel. 074-2594216,
email: directie@museumhengelo.nl

www.damhuishengelo.nl
FIJNE SERVICE - VAKKUNDIG REPARATIEWERK AAN ALLE RIJWIELEN

Rijwielen
sinds 1935

Rijwielbedrijf Damhuis
Showroom en Werkplaats
Leusveenweg 18-24
7556 VB Hengelo centrum
Tel: 074-2917875

VESPA - PIAGGIO - GIANT - RIH - SPARTA- SACHS -VINTAGE BROMMERS EN SCOOTERS - E-BIKES
KINDERFIETSEN - RACE FIETSEN - BMX- MOUNTAINBIKES - FIETS ACCESSOIRES - FIXED GEAR
MANDEN EN FIETSTASSEN - *KINDERZITJES* - REGENKLEDING - VRIJ BLIJVEND EERLIJK ADVIES

MARSKANT 64, HENGELO 074 - 2428135, WWW.ADOLFSVERLICHTING.NL

VAN MODERN TOT KLASSIEK
1000M² SHOWROOM
PARKEREN VOOR DE DEUR

ADOLFS
VERLICHTING

SINDS 1898
VAN HEEK
SCHILDERWERKEN

Met Van Heek komt 't goed in de verf

- *schilderwerken*
- *wandafwerking*
- *beglazingen*
- *betonrenovatie*

Van Heek Schilderwerken B.V.
Enschedesestraat 186 7552 CL Hengelo (O) • Tel.: 074 - 291 30 23 • Fax: 074 - 291 03 44
Internet: http://www.vanheek.nl • E-mail: schilderwerken@vanheek.nl

Valentijn Smit, de nieuwe conservator van het Museum Hengelo

Een eerste kennismaking

Het bestuur van het Museum Hengelo is verheugd in de persoon van Valentijn Smit een nieuwe conservator te hebben gevonden, als opvolger van Jos Schwertasek. Valentijn is per 1 oktober 2015 in het museum begonnen. In een van de volgende nummers van ons blad kunt u een uitgebreid interview met hem tegemoet zien.

Zoon van een klokkenmaker

Hij kreeg als enige zoon van een klokkenmaker het ambacht van zijn vader met de paplepel ingegoten. Met die kennis en vaardigheid heeft Valentijn veel historische uurwerken gereinigd, waar nodig verbust, verder gerestaureerd en weer gemonteerd. Alles handmatig, zonder elektronisch gereedschap. Deze vaardigheid kan hij uitleven in ons museum, dat in het bezit is van een aantal bijzondere klokken.

Belangstelling voor de historie van Hengelo

Valentijn volgde met veel belangstelling de opgravingen van het Huys Hengelo en las het desbetreffende boek en de artikelen van dr. Reynders. Ondanks zijn muzikale achtergrond heeft de lokale historie zijn permanente belangstelling. "Hengelo kent, buiten de 19e en 20e eeuw, niet echt een geschiedenis," aldus Valentijn. "Extreem veel werd vernield in het niet gebombardeerde gedeelte van de binnenstad, na met name de Tweede Wereldoorlog. Het was de periode van de wederopbouw en men maakte 'optrekken' van wat gesloopt werd. Lees: de bevolking moest zo snel mogelijk onderdak en winkels krijgen. Men lette niet zozeer op de kwaliteit en de uitstraling. Zo jammer!"

Momenteel wordt zijn belangstelling ook gewekt voor de periode van de 'art nouveau' en het 'art deco'. De nieuwe conservator staat open voor nieuwe ontwikkelingen. Hij heeft zich al een goed beeld van de museumcollectie gevormd en eerste ideeën aan het bestuur voorgelegd.

Zang van de Middeleeuwen

Valentijn heeft een imponerende muzikale achtergrond. Hij specialiseerde zich in de zang van de Middeleeuwen. De kennis hierover leverde hem, al tijdens zijn studietijd, een vaste aanstelling op als docent Gregoriaans en kerkmuziek/koordirectie.

Valentijn Smit

Vanaf zijn 17e studeerde hij orgel aan het Twents Conservatorium bij Willem Mesdag. Na het behalen van zijn B-diploma orgel in 1981 studeerde hij aan hetzelfde instituut Gregoriaans, Kerkmuziek, composities, Koor- en Orkestdirectie (master).
In 1985 was Valentijn de organist tijdens het pausbezoek van Johannes Paulus II aan Nederland. In Borne was hij tot 1995 ruim 14 jaar als docent orgel verbonden aan de muziekschool. In Enschede was hij cantor-organist van de Grote Kerk, tot deze kerk werd gesloten.

Als stafmedewerker kerkmuziek werkte hij twintig jaar aan de Dekenale Dienstverlening Twente in de Zwanenhof te Zenderen. Ook is hij als componist van koor- en kerkmuziek actief. Zijn muziek is te beluisteren op cd's en wordt uitgegeven door de KRO. Valentijn publiceerde artikelen over het vak koordirectie in het blad *Continuo*. Diverse koren staan onder zijn leiding, waaronder sinds 1986 het Twents Studentenkoor van de Universiteit Twente, voorheen het Drienerloos Vocaal Ensemble. Inmiddels al zo'n dertig jaar werkt Valentijn aan de Universiteit Twente. Hij heeft nu tijd gevonden om voor een aantal dagdelen per week als conservator aan ons museum verbonden te zijn.

Valentijn (1957, Groenlo) is getrouwd en heeft twee zonen.

Een origineel cadeau in deze feestmaand?

Op zoek naar een origineel cadeau? Wist u dat het Museum Hengelo diverse boeken, prenten (zoals het pittoreske oude stadhuis, de Oeler molen) en ansichtkaarten over de geschiedenis van onze stad verkoopt die elders niet of nauwelijks meer verkrijgbaar zijn? Geïnteresseerd in de oudste geschiedenis, de periode van de industrialisatie, de oorlogsjaren, beeldende kunstenaars in Hengelo of de moderne geschiedenis? Hieronder een selectie. Te koop in het museum, maar ook telefonisch of per mail kunt u bestellen, 074-2594216, info@museumhengelo.nl. Houd dan wel rekening met enkele dagen levertijd en administratiekosten.

Architectuur in Hengelo

Een rijk geïllustreerde weergave van de architectonische hoogstandjes in Hengelo sinds de opkomst van 'Hengelo metaalstad'. Uitgegeven door Welbions en voorzien van een 55 km (!) lange fietsroute dwars door de stad en de buitengebieden. **€ 15,-**

Huys Hengelo

In *Historie en opgraving van het Huys Hengelo en zijn voorgangers* beschrijven dr. Reynders en zijn co-auteurs de betekenis van dit Hengelose kasteel en zijn bewoners voor de stad. Uitgebreid worden de opgravingen in de jaren '90 beschreven in het voormalige Holec-gebied, nu Thiemsland. De contouren van het Huys zijn kunstzinnig weergegeven in deze nieuwe woonbuurt, pal bij het centrum en de historische begraafplaats aan de Bornsestraat. **€ 5,-**

Hengelo 1973 – 1991. Mr. C.P.M. Bevers, burgemeester

Het boek beschrijft het Hengelo tijdens de ambtsperiode van burgemeester Bevers. Van groei en bloei naar de neergang van de metaalindustrie. Burgemeester Bevers geeft niet alleen een inkijkje in het bestuurlijk handelen, hij laat ook duidelijk blijken hoe de respectievelijke gebeurtenissen hem persoonlijk raken. **€ 6,75**

De kracht van Hengelo. 150 jaar Sociëteit Eensgezindheid

In 2014 bestond de Hengelose 'Heerensociëteit' 150 jaar. C.T. Stork was een belangrijke initiatiefnemer voor de oprichting. Hij wilde een platform creëren voor de notabelen in de stad, waar zij ongehinderd door geloof, afkomst of politieke achtergrond konden delibereren over de lokale ontwikkelingen. Op de achtergrond heeft de Sociëteit een invloedrijke rol gespeeld in de vorming van Hengelo van 'dorp' naar metaalstad. **€ 17,50**

Onze vergeten bevrijders – Our forgotten liberators, maart-april 1945

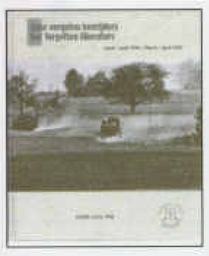

Auteur Hans Pol beschrijft op indringende wijze, hoe Hengelo werd bevrijd. Welke militaire strategieën lagen eraan ten grondslag en welke troepeneenheden – gedecimeerd sinds D-day – werden aangewezen om de klus te klaren. Dat waren er veel meer dan de Hampshire- en Dorset-regimenten die doorgaans als dé *liberators* van Hengelo werden beschouwd. **€ 7,50**

Eeuwigheid

In dit boek stellen 28 Hengeloërs zich voor, postuum. Want zij liggen begraven op de oude begraafplaats aan de Bornsestraat. De Storken, De Monchy en Ekker, maar ook een onderwijzer, burgemeester, veldwachter, een Van Wezel, dominee en kastelein, allen kleurrijk in hun tijd, maakten Hengelo tot stad. Zij liggen daar, in de schaduw van waar eens het *Huys Hengelo* het dorpsbeeld bepaalde. **€ 15,-**

Theo Wolvecamp, schilder

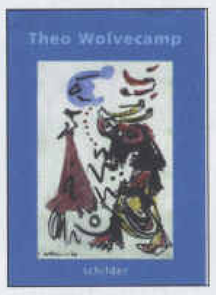

Een brochure om jongeren kennis te laten maken met de uit Hengelo afkomstige Cobra-schilder Theo Wolvecamp. "Ik begin met een kleurvlak, met de materie; ik weet niet waar ik heen zal gaan. Ik improviseer, en onder de bijna automatische handeling van het schilderen begin ik mij vrij te voelen." **€ 3,-**

Zwerven met een schilderskist. Elf Hengelose kunstenaars

Rond het midden van de 20e eeuw waren er in Hengelo kunstenaars die naar de werkelijkheid schilderden. Ze trokken regelmatig met hu schilderskist naar buiten, meestal in en rond Hengelo. Ze schilderden in de traditie van de Haagse school. Het boek geeft een beeld van de tijd voor en na de Tweede Wereldoorlog. Een tijd die belangrijk is geweest voor het kunstklimaat in onze stad. **€ 10,-**

Jan van der Leest

Een Hengelose kunstschilder met een volstrekt unieke stijl, met sporen van impressionisme en expressionisme. Veel van zijn werk heeft te maken met het spoor: emplacementen in bijvoorbeeld Hengelo, Parijs, Arnhem en Duitsland. De convergerende lijnen van de rails leiden naar een verdwijnpunt in gedroomde verten… **€ 12,50**

Hengelo van alledag

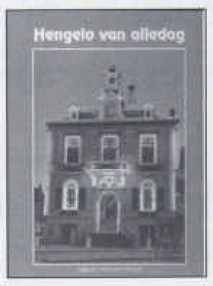

Het fotoalbum bevat een selectie van meer dan 200 opnamen van de fotograaf Jan Bökkerink, gemaakt in de periode van 1952 tot 1975. De foto's geven een beeld, hoe er in onze stad werd gewerkt, gespeeld, feestgevierd en geleefd. **€ 12,50**

Niet langer een vreemdelinge. Het verhaal van Marga Hoffmann

Het verhaal van een heel gewoon joods meisje, dat vanuit Duitsland samen met haar ouders naar Hengelo vluchtte toen ze elf jaar oud was. Vijf jaar heeft ze er gewoond. Toen ze op 2 oktober 1942 werd opgehaald om te vertrekken naar Westerbork, liet ze haar grote liefde twee briefjes en een aantal foto's na…. **€ 6,50**

Hotel 't Lansink. Een grand hotel van klein formaat.

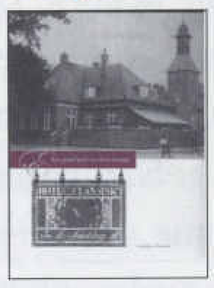

De geschiedenis van 90 jaar Hotel 't Lansink. Begonnen als ontspanningsgebouw voor de Tuindorpbewoners groeide het al spoedig uit tot een eersteklas hotel met de kenmerken van een Grand Hotel: voortreffelijk gastheerschap, perfecte bediening, haute cuisine en illustere gasten. Met een prominente rol voor de familie Weijschede. **€ 7,50**

Geen kalender 2016

Dit jaar brengt het museum geen kalender uit. Wellicht volgend jaar wel weer.

IDEE

Geef een donateurschap van ons museum cadeau! **€ 25,00**

MUSEUM HENGELO

Mededelingen

Activiteiten in ons museum

Kijk voor de actuele agenda op www.museumhengelo.nl

Het ontstaan van de wereld

Ons museum organiseert allerlei activiteiten om een breed publiek te interesseren voor de geschiedenis van Hengelo. Vanaf de oudste tijden tot op heden. Zo kunnen we terugzien op een uiterst geslaagde week over *Het ontstaan van de wereld, Twente en Hengelo in het bijzonder* in onze archeologie-dependance aan de Marktstraat 19. Dit kijk- en doe-evenement in de afgelopen herfstvakantie was vooral gericht op kinderen. En die wisten de weg naar de Marktstraat goed te vinden. Een bezoekersaantal van ruim boven de 100, op het hoogtepunt zelfs 46 in één keer. De kinderen vermaakten zich prima!

Deze expositie is nog tot 1 januari a.s. te bezoeken op elke woensdag- en zaterdagmiddag. In de kerstvakantie zelfs iedere middag. Aanvang 14.00 uur. Entree voor kinderen 1 euro.

Nieuwe donateurs

De afgelopen periode mochten wij weer nieuwe donateurs inschrijven.

Mevr. C. Sanders – Hengelo
Mevr. M.W.T. Bos-Wagelaar – Ootmarsum
Dhr. H. Jonkman – Hengelo
Dhr. H. Terhalle – Hengelo
Mevr. Veenvliet-Nieuwenhuis – Hengelo
Dhr. H. v.d. Wetering – Hengelo
Dhr. M. Kessing – Hengelo
Dhr. B. Lievers – Hengelo
Dhr. R.J. Wegerif – Hengelo
Dhr. K. Deen – Oldenzaal
Dhr. V. Smit – Hengelo
Babykadowinkel A. Benneker – Hengelo

Wilt u ook donateur worden?
Kom naar het museum of kijk op www.museumhengelo.nl. Ook per mail info@museumhengelo.nl of telefonisch 074-2594216 kunt u zich aanmelden. Onze donateurs ontvangen het tweemaandelijks tijdschrift Hengelo Toen & Nu. De minimumdonatie bedraagt 25 euro, voor het buitenland 29 euro.

Planetarium – onder voorbehoud

In de kerstvakantie staat er een heus planetarium in ons museum opgesteld. Daar worden (onder voorbehoud) verschillende activiteiten aangeboden:

- 's ochtends: een driedaagse cursus sterrenkunde voor kinderen
- 's middags: films (diverse onderwerpen), eventueel gecombineerd met het bouwen met LEGO.
- 's avonds: sterrenkunde bedrijven met een lezing en planetariumvoorstelling

Overige activiteiten

- *13 december 11.30 uur*
  Lezing De strenge blik van Arnold Marc en rondleiding door collectie met kunsthistoricus Hans van den Broek
- *20 december 11.30 uur*
  Lezing Harry de Roij over de kunstschilder Jan Broeze
- *18 januari 19.30 uur*
  Lezing *D.W. poseert voor een professor* en rondleiding door collectie met kunsthistoricus Hans van den Broek
- *10 februari 19.30 uur*
  Lezing *Een bijzondere buurman* en rondleiding door collectie met kunsthistoricus Hans van den Broek
- *1 maart 14.30 uur*
  Lezing voor kinderen *Dienstmeisje gevraagd* en rondleiding door museum met Hans van den Broek
- Elke woensdagmiddag, met uitzondering van schoolvakanties, Zuleika Verhalenverteller voor kinderen.

OALD HENGEL OF NIEUW HENGELO ZENGERINK IS OVERAL THUIS VOOR UW AAN- EN VERKOOP

Als ZENGERINK makelaardij **zijn wij voor u succesvol bij de aan- en verkoop van uw woning.**
Als ZENGERINK hypotheekspecialisten **zijn wij voor u succesvol bij het afsluiten van hypotheken, op 'maat' gemaakt.**

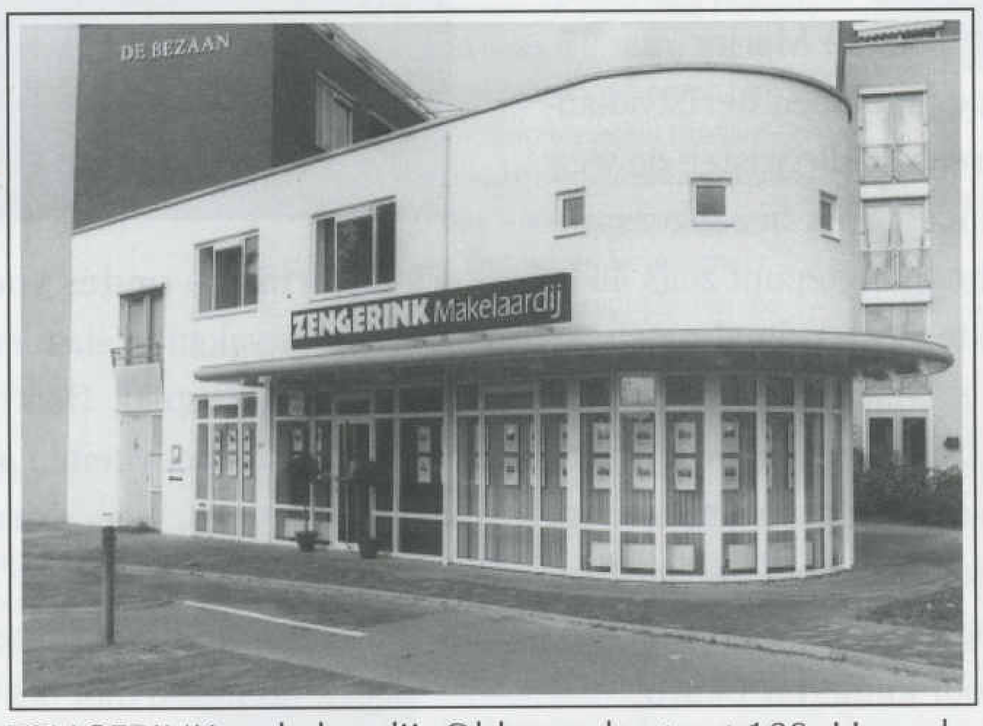

ZENGERINK makelaardij Oldenzaalsestraat 109 Hengelo

Gaat u uw woning verkopen? Zengerink Makelaardij biedt u meer zekerheid

Als marktleider en gespecialiseerd woningmakelaar zijn wij in staat om voor u een beter resultaat te behalen. Met een nauwkeurige en onderbouwde taxatie en ons uitgebreide marketingplan (o.a. meer dan 1400 woningzoekenden) bieden wij u de zekerheid van optimale en vlotte verkoop. Geïnteresseerd? Bel vrijblijvend 074 - 243 1010 om een afspraak te maken voor een geheel vrijblijvende taxatie van uw woning.

Onafhankelijk hypotheekadvies

Wij bemiddelen gratis voor alle grote geldverstrekkers. Door onze onafhankelijke werkwijze kunnen wij u gegarandeerd de juiste hypotheek op maat aanbieden. Geïnteresseerd? Bel vrijblijvend 074-243 1010 en maak geheel vrijblijvend een afspraak. Vul op www.zengerink.nl uw hypotheekwensen in. U krijgt binnen 24 uur een maatberekening toegezonden.

ZENGERINK
makelaardij b.v.
hypotheekspecialisten b.v.

Oldenzaalsestraat 109 Hengelo (OV)
Postbus 950 7550 AZ Hengelo
info@zengerink.nl fax: 074 - 243 1001
www.zengerink.nl tel.: 074 - 243 1010

NVM ISO 9001 GECERTIFICEERD WAARBORG MAKELAARS® Erkend Hypotheek adviseur HYPOTHEEK SPECIALISTEN®